

Hallands Natur

2010

Innehåll

- 3 Ginstpriset 2009
Verksamhetsberättelse
- 4 Kretsaktiviteter
- 10 Artiklar
- 20 Kretsprogram
- 24 Inbjudan till länsstämma

Enfaldens seger över mångfalden

Det som skulle vara världens chans för en tryggare framtid för vår planet togs inte av de i Köpenhamn i december förra året församlade länderna. Nationell egoism, konfrontation mellan jordens rika och fattiga länder samt bleka insatser från de stora utsläppsstaterna USA och Kina gjorde att klimatmötet havererade. Det är svårt att förstå att FN:s medlemsländer inte inser hur allvarlig situationen är.

På det nationella planet har den av Riksdagen beslutade licensjakten på varg inlett året 2010. En hetsjakt där 12 000 vargjägare skadesköt och sköt fler än tilldelad kvot. Dessa jägare gav verkligen enfalden ett ansikte. Detta kan knappast gagna den seriösa jägarkåren, speciellt inte när påskjutningar är långt över kvot och där skadskjutningar dominerade, åtminstone var så fallet i Dalarna. Med dagens sekundschnabba kommunikationsteknik borde det inte vara svårt att ha kontroll på tilldelad kvot. Det är varken vilt- eller naturvård när samhället tillåter nöjesjakt på en så starkt hotad art i vårt land.

Av de stora rovdjuren har vi i Halland än så länge möjlighet att uppleva två av dessa, nämligen lodjur och kungsörn. Den politik som nu förs gällande våra rovdjur skyddar emellertid inte ens dessa två. Sammansättningen i den regionala viltförvaltningsdelegationen kan bli avgörande för vår mångfald i den halländska naturen. Låt oss hoppas att ledamöterna har omdömet att inte verka för nöjes- och troféjakt.

I Halland för Naturskyddsföreningen en ständig kamp för vår biologiska

Tommie Fagerberg. Foto: Elisabet Fagerberg

mångfald. Under året som gått har vi överklagat flera myndighetsbeslut, som har negativ påverkan på vår känsliga natur.

Vi för en kamp för laxen och flodpärlmusslan i Hjärtaredsån och Högvedsån. Såväl detaljplan för utbyggnad av camping som dispens från strandskyddsregler har överklagats. Miljödomstolen var på plats i Ullared i slutet av november i förhandling rörande detaljplan. Dispens från strandskyddsreglerna har överklagats till Regeringen. I den dom och det beslut som meddelats i februari så är mångfalden förloraren.

Vi följer noga utvecklingen av vindkraftsetableringar och har i Varbergs kommun överklagat en planerad etablering på Gummaråsen. Vindkraften är i sig en viktig förnybar energikälla men etableringar i områden med höga naturvärden måste undvikas.

År 2010 har utsetts till den biologiska mångfaldens år. Låt oss arbeta för att året blir bättre än inledningen med sin okontrollerade vargjakt.

Tommie Fagerberg
Ordförande i Hallands Naturskyddsförening

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft
att förändra.
Pg.90 1909-2

Hallands Natur

Utgivningsav: Hallands Naturskyddsförening

Redaktörer:

Anders Tullander, Per-Ola Svensson

Ansvarig utgivare:

Tommie Fagerberg, tel 035-395 71
e-post tommie.fagerberg@snf.se

www.naturskyddsforeningen.se/halland
Där kan även äldre HallandsNatur läsas.

Artikelförfattarna bär själva ansvaret för
korrektheten och den faktamässiga rik-
tigheten i sina artiklar.

Layout: Birgitta Flysjö, Relief - Rit & Reklam

Tryck: Jako Tryckeri AB, 0345-20470

Hallands Natur är tryckt på Munken Lynx (FSC)

Omslagsbild: Höstmosaikslända,
Ingemar Alenäs

Ginstpriset 2009

utdelades på Hallands Naturskyddsförenings länsstämma på Skottorps Slott, Laholm, söndagen den 26 april 2009.

Sven Erik Jönsson, Västra Mellby, Laholm, tilldelas årets Ginstpris för sitt mångåriga ideella arbete med naturfrågor i Södra Halland samt för sin entusiasm och villighet att dela med sig av sin rika kunskap om växter, fåglar och svampar.

Sven Erik Jönsson. Foto: Kerstin Seger

Hallands Naturskyddsförening Verksamhetsberättelse 2009 i sammandrag

Året i korthet

Styrelsen har haft sju möten under året.

Hallands Naturskyddsförening har överklagat två miljöärenden i Halland. Det ena gäller ett strandskyddsärende i Ullared, det andra gäller ett vindkraftsärende i Gummaråsen i Varbergs kommun. När det gäller Ullared så hade Miljödomstolen sin förhandling i ärendet på plats den 23 november. Dom väntas i början av 2010. Vad gäller Gummaråsen hade Miljödomstolen förhandlingar i ärendet den 24 november i Tvååker.

Hallands Naturskyddsförening har mottagit en gåva på 25 000 kronor. I gåvobrevet står att medlen skall användas till underhåll av byggnaderna, i första hand ny brädfördring av ladugården på Björkelund.

Vidare har vi låtit avverka en del av skogen på Björkelund vilket gett oss en nettointäkt på 94 495 kronor. Styrelsen har beslutat att avsätta sammanlagt 135 000 kronor till upprustning och underhåll av byggnaderna på Björkelund.

Den 15 december 1934 bildades det som senare blev Hallands Naturskyddsförening. Det hette från början Halmstad Planerings- och Försköningsnämnd. Av detta skäl uppmärksammar vi denna bemärkelsedag och aktningvärda ålder av 75 år.

Styrelsen vald 2009

Ordförande: Tommie Fagerberg.

Ordinarie ledamöter: Åke Andersson, Anders Kinch, Alice Berglund, Karin Ekeborg, Stefan Andersson, Amira Sofi Sandin.

Ersättare: Anders Tullander, Kerstin Seger och Christina Fossum.

Valberedning: Margareta Bengtsson (sammankallande), Åke Wedin, Harry Lötjönen och Gunnar Gullander.

Revisorer: Peter Zell och Eva Erlingzon.

Ersättare: Birgitta Landin och Sören Kabell.

Hallands Naturskyddsförenings representanter i grupper och nämnder har sedan maj 2009 varit:

Miljöforum Halland: Tommie Fagerberg, ers. Åke Andersson.

Viltvårdsnämnden: Åke Andersson, ers. Tommie Fagerberg.

Rovdjursgruppen: Tommie Fagerberg, ers. Stefan Andersson.

Hembygdsrådet: Alice Berglund.

Skogliga sektorsrådet: Åke Andersson, ers Karin Ekeborg.

Regional fiskeförvaltning i Halland: Christina Fossum.

Kretsaktiviteter under 2009

Naturskyddsföreningen i Falkenberg

Falkenbergskretsen. Foto: Lena Bergluned

Sommaren 2009 uppmärksammades Naturskyddsföreningens 100-årsjubileum av Falkenbergs kreativa parkförvaltning. Söder om Tullbron, vid vägen ut mot Vallarna, gjorde man ett lyckat växtarrangemang med Falken i centrum. I samband med ett styrelsemöte, en fin augustikväll, var några medlemmar av Falkenbergs Naturskyddsförening på plats och beundrade planteringen.

Margareta Bengtsson

Foto: Kerstin Seger

Fladdermusholkbygge i Laholm

Foto: Kerstin Seger

Fladdermuscirkeln i Södra Halland gav många av oss deltagare entré till en helt ny värld tillsammans med världens numerärt största däggdjursart. Efter ett antal teoripass på sal gav vi oss ut i skymningen. På Skottorps slott med dammar, gamla hus och rätt vegetation pejlade vi in damm- och dvärgfladdermöss med dektorn som omvandlar deras frekvenser till för oss hör- och identifierbart ljud. Under kulturnatta i Laholm bjöd vi in till fladdermussafari. Enskilt och i grupp

har vi fortsatt att ”jaga” under sommaren. För att hjälpa våra nya skyddslingar med bostäder har vi gemensamt byggt holkar, en synnerligen kul och uppskattad aktivitet.

Gunnar Gullander, Laholm

Kungsbackakretsen vill bevara värdefull natur

Utsikt från Lygnern mot natura 2000 området vid Gäddevik med Kammarberget i bakgrunden. Foto: Jan Kuylenstierna

Naturskyddsföreningen Kungsbacka har under 2009 arbetat intensivt med att avstyra en planerad bergtäkt på Kammarberget i Fjärås. Kammarberget ligger i ett av Hallands naturskönaste områden vid Lygnern.

Jubileumsåret på Björkelund

Det märktes på Hallands Naturskyddsförenings fastighet, Björkelund, att det var något speciellt med år 2009.

Aldrig har vår slätter samlat så många människor. När närmare 70 personer deltar går det fort. Det blir roligt och festligt. Vi insåg också strax att vi kan utvidga ängen till nästa år! Men slättergillet vill vi inte förändra. Musik och färgsprakande ekologisk mat från Bäckhästen avnjöts i solen på gårdstunet. Kunde det bli bättre?

Aldrig har så många deltagit i exkursioner på Björkelund. Vi var ute i Fylleån och håvade vattenorganismer på våren, studerade blomflugor och humlor på sommaren och frampå hösten var det dags för skalbaggar och svampar. Allt under sakkunnig ledning och med deltagare i alla åldrar. Det var sann upptäckarglädje.

Biologen Mattias Lindström från vår arbetsgrupp guidar oss i blomflugornas värld. Detta var ett av Halmstadskretsens många programpunkter på Björkelund under året
Foto: Irene Hofstedt

Ja, det märktes att Svenska Naturskyddsföreningen fyllde 100 år! Men nu gäller det att kavla upp ärmarna och fortsätta arbetet in i den Biologiska Mångfaldens år. Det är FN som utsett 2010 till det, väl medveten om att artförlustvinnandet är ett av våra stora miljöproblem.

Mångfalden har alltid varit en av Naturskyddsföreningens hjärtefrågor. På egna fastigheter finns en unik chans att leva upp till den och föra ut budskapet.

Vi har kommit långt på Björkelund.

Vårt slättercentrum har gått från vision till verklighet. Var i Halland finns så mycket samlad slätterkunskap och så många slätterredskap som just på Björkelund?! Vid vår slätter har vi liefolk från 5 år till 85 år. Våra liar, räfsor och slipstenar, som lånats ut till olika slätteraktiviteter, bidrar till mångfalden även utanför Björkelund. Slätterängarna tillhör våra artrikaste ekosystem.

Snart kan vi också ställa frågan om var i Halland det finns en så stor samlad kunskap om ett områdes artsammansätt-

Från vision till verklighet. Aldrig tidigare har så många deltagit i slättern på Björkelund.
Foto: Ebba Werner

ning som på Björkelund? Mossor, kärlväxter, svampar, skalbaggar, nattflyn, blomflugor, spindlar, fåglar... våra artlistor växer både till antal och innehåll.

Den kunskapen är nödvändig om vi skall kunna skräddarsy fastigheten för alla olika organismer/grupper med i bland motstridiga behov! Åtminstone vill vi försöka. Hasselmusen vill ha snåriga igenväxande ytor medan makaon-

Makaonfjärilen behöver öppna blomsterrika marker. Foto: Ebba Werner

fjärilen behöver öppna solbelysta blomrika marker. Detsamma gillar många blomflugor. Men blomflugelarverna kan kräva helt andra miljöer än den vuxna blomflugan! Vissa arters larver utvecklas i syrefattiga sumphål. Det är lätt att förstå att larvmiljö och vuxenmiljö helst bör vara i kontakt med varandra. En granskogsdunge kan därför bli en förödande barriär. Var kan sådant undanröjas? Jo, på Björkelund, som i avtal med skogsvårdsstyrelsen avstår från fortsatt virkesproduktion på större delen av fastigheten och därmed istället helhjärtat kan satsa på mångfaldsproduktion.

Inom vår arbetsgrupp finns inte all den kompetens som behövs för det fortsatta kartläggandet. Till vår glädje ser vi att många högskolestudenter hittat fram

till Björkelund. De grundinventeringar och den biotopriekedom, som successivt växer fram, gör det lätt att gå vidare med egna projekt, som i sin tur kan generera nya insikter om fastigheten och dess organismvärld.

All den kunskap och inspiration som utbytt under jubileumsåret gav strax avtryck i markerna. Redan har träd fällts för att ängsmarken skall kunna utvidgas. Lökar har grävts ner och hagtorn har planterats. Sälgsticklingar skall i jorden till våren. Det var ju mer tidigblommande växter som blomflugorna, humlorna och vildbina behövde... Mer död ved i vatten och på land för skalbaggar.

Vi kommer långt med vår ideella kraft, basen i Naturskyddsföreningen. Men utan de extra jubileumspengarna hade aldrig så många människor hittat ut till Björkelund.

Ebba Werner

Den bredhalsade varvflugans larvgångar på torrakan liknar mest knivristningar. Bengt Enström, vår skalbaggsexpert, kunde berätta mycket om denna skalbagge som t.o.m. odlar svamp! Foto: Ebba Werner

Vill du läsa mer om Björkelund och se våra artlistor? Gå in på www.naturskyddsforeningen.se/kontakt/kretsar-och-lans-forbund/Halland/

Kretsaktiviteter under 2009

Falkenbergskretsen har blivit ö-ägare!

Utflykt till Penttis ö - fikapaus: Foto: Gunnar Bengtsson

En liten ö i Tjärnesjön i Gällared har vår förening fått i gåva av Pentti Läppänen. Pentti har varit aktiv i Naturskyddsföreningen flera år. Nu har han sålt sitt skogsställe och låtit avstycka en ö, som

nu har blivit Falkenbergskretsens egendom.

Denna lilla fina ö, som vi kallar för Penttis ö, (officiellt namn är Östra Måssön) kan nu bli ett attraktivt utflyktsmål

Balgö - ett paradiset nära oss

Paddspaning på Balgö. Foto: Margaretha Hellsborn

Alla har väl sett den höga profilen av Balgö, strax norr om Varberg? Men få har varit där. I augusti ordnade vi en utflykt till denna pärla.

Bernt Gustavsson körde oss dit i en mindre fiskebåt och den kunnige Christer Andersson guidade oss på ett inspirerande sätt.

Vi såg många rara växter och lärde oss mycket om olika starrgräs, om smultronklöver och om spikblad m.fl.

Vi stirrade efter fridlysta stinkpaddor i smådamarna men eftersom paddorna är nattdjur så möttes vi inte denna soliga och varma augustidag.

Det fanns många spännande fåglar att titta på. En fiskgjuse passerade oss flera gånger på nära håll och på de grunda sandstränderna kunde vi finna spovsnäppor och kärrsnäppor. Christer berättade att på vintrarna övervintrar många havsörnar på ön.

Men det finns fler rariteter på Balgö! Bland enesnären såg vi flera dovhjortar

och ute på stenmurarna några spektakulära mufflonfår. Bägge dessa djur är sedan länge inplanterade på ön och ingår i öns fauna.

Vi fikade på en liten höjd med 360 graders panoramautsikt. Just på detta ställe undertecknades på 1300-talet ett fördrag av kungarna i Danmark, Sverige och Norge. Detta är i sanning en ö med höga natur- och kulturvärden!

Karin Ekeborg, Varberg

Christer Andersson berättar för intresserade åhörare om Balgös flora och fauna
Foto: Margaretha Hellsborn

för föreningens medlemmar. För att komma ut till ön behövs förstås en båt, och se det har Pentti också ordnat. Det finns en båt tillgänglig för en roddtur. 15 - 20 minuter tar det att ro ut till ön.

Här är en bild från en lyckad utflykt till Penttis ö, som föreningen ordnade en eftermiddag i september. Ett par av deltagarna vågade sej till och med på ett dopp i sjön.

Margareta Bengtsson, Falkenberg

Miljövänliga veckan i Laholm

Nyskördade grönsaker. Foto: Kerstin Seger

Under miljövänliga veckan lagade vi mat tillsammans för ett bättre klimat i köket på Hökhult. Nyskördade och närodlade grönsaker från Roland Örjansson i Vallberga. Rödbetor, kålrabbi, selleri, palsternackor, morötter, purjo, fänkål m.fl. resulterade i en härlig måltid inledd med den ryskinspirerade borsjtjoppa. Kvällens matlagning visade att det gamla uttrycket "ju fler kockar" o.s.v. kom på skam, alla visade sina talanger under en stundtals förvirrad ledning.

Gunnar Gullander, Laholm

Klimatsmart soppa. Foto: Kerstin Seger

Mykologiska föreningen 30 år

Sveriges Mykologiska Förening, SMF, firade 30 år och hade i år förlagt sin Mykologivecka i Halland. Tack vare detta har många av Hallands Naturreservat blivit svampinventerade, helt gratis!

I länet Halland men i landskapet Småland ligger en liten kyrkby, Femsjö, som tack vare sin store son, Elias Fries, är vida känd, inte minst i mykologkretsar. Elias benämns som den svenska mykologins fader. Han var prästson och föddes här 1794. Det gjorde även Sveriges Mykologiska Förening fast först i september år 1979 och firade alltså i år 30-års jubileum. Därför var det naturligtvis lämpligt att Halland i år fick äran att vara värd för evenemanget.

Under en vecka, 14-20 september, samlades ca 80 svampintresserade från hela Sverige i Nissaström. Deltagare kom också från Ungern, Norge, Danmark och Tyskland.

Nissaström, beläget vid Nissastigen ca 3 mil norr om Halmstad, utgjorde ett centralt belägen utgångspunkt för excursionerna till olika besöksmål.

I väntan på excursion i Femsjö 1979. Sveriges Mykologiska Förening bildades vid detta tillfälle. Foto: M. Elfström. Ur SMF:s arkiv.

Det kändes närmast som en självklarhet att avsluta veckan med ett besök på Friesmuseet, inrymt i ett litet gult hus, en sidobyggnad till Femsjö prästgård, strax intill kyrkan.

Totalt gjordes ca 400 observationer av olika svamparter på 55 olika utflyktsmål, fördelade på Hallands naturreservat,

med för Halland speciella och karaktäristiska biotoper; tallmoar, sandtallskog och ädellövskog med framför allt gamla bestånd av bok.

Totalt rapporterades ca 3000 svampfynd under veckan. Artlistorna finns att tillgå på www.svampar.se

Alice Berglund, Falkenberg

Lyckliga grisar

Sugga med sina glada telningar. Ängavallens grisar har en del vildsvin i blodet, därav de mörka fläckarna. Foto: Kjell Johansson

- finns det sådana i dessa tider? Jo, vi i Varbergskretsen vet, för vi har varit på studiebesök på Ängavallens gård mellan Malmö och Trelleborg.

Rolf Axel Nordström är lantbrukaren/företagaren som gick mot strömmen. Redan 1971, när han köpte Ängavallens gård, närde han drömmen om att föda upp djur på ett sätt som var värdigt och naturligt. Då hade han just avslutat sin utbildning på Hvilans Lantbruksskola, där han bland annat skött om grisarna.

Rolf Axel tyckte inte alls om det han såg; sjuka grisar i en onaturlig miljö.

Grisarna har bökat och bearbetat och rensat åker från ogräs. Varbergskretsen på inspektionsrunda tillsammans med Rolf Axel Nordström. Foto: Kjell Johansson

Han började föda upp grisar som fick gå ute och böka och som enbart fick vegetarisk kost från gårdens egna odlingar.

I dag är Ängavallens glada grisar ett begrepp.

Grisarna får leva sina första månader tillsammans med suggorna i stora djupströboxar. Senare flyttas de ut på fälten för att där tjänstgöra som jordbearbetare och gödslare för hela den brukade arealen. (Grisarna och deras sovstugor flyttas till nästa fält när deras "jordbearbetning" är avslutad).

Grisarna får enbart vegetarisk kost från den ekologiska odlingen på gården. De slaktas också med minsta möjliga stress på gårdens eget slakteri.

Sedan starten har Ängavallen också utvecklats till ett turistmål med egen gårdsbutik, restaurang och hotell.

Inger Wennerlund, Varberg

Engagemang i planeringsfrågor

Vindkraft javisst – men inte överallt!

"Att vandra i skogen har en positiv hälsoeffekt. När våra sinnen registrerar vindens sus i trädkronan, sorlet av vatten, blomdoft och humlesurr då engageras den s.k. reptilhjärnan hos oss människor och stressnivåerna sänks. Grönskan, klorofyllfärgen, besitter i sig en kurerande verkan. Patienter som rehabiliteras i en lummig park eller i en skog uppnår lättare en normal puls och blodtryck och får ibland ett förstärkt immunförsvar. Naturen är en gratis-Losec, en källa till förundran och förnöjsamhet" (Stefan Edman, SNF:s årsbok 2009)

"Naturskyddsföreningen i Varberg tar inte ställning mot vindkraft, men en satsning på vindkraft bör göras i de marker som är mest lämpade och där skadorna blir minsta möjliga.

Väldigt lite är också känt om skadorna av vindkraftsetableringar i skogsmark. Naturvårdsverket arbetar med en sådan utredning, men den blir inte klar förrän om ett år.

En satsning på vindkraftverk i skogsmark kan alltså innebära en oerhörd omdaning av det svenska landskapet med till stor del helt okända effekter.

Tilläggas kan också, att Energimyndigheten inte funnit några områden av intresse för vindkraft i Varbergs kommun."

Så skrev vi i Varbergskretsen i vårt yttrande över Varbergs kommuns vindkraftsutredning. Planen pekade ut tolv nya utredningsområden för vindkraft utöver de fyra vindkraftsområden som redan är i drift.

De tolv utredningsområdena låg alla på skogshöjder i Varbergs inland.

Hur gick vi tillväga innan vi var klara med vårt yttrande?

- Vi delade upp de tolv områdena mellan oss i styrelsen. Uppdraget var att studera och återkomma med synpunkter.
- Vi tog tidigt kontakt med Varbergs Ornitologiska Förening, där det finns stor kunskap om var fridlysta och rödlistade fågelarter häckar. Här finns också kunskapen om fåglarnas flyttningssvägar.
- Vi jämförde vindkraftsutredningens områden med den tidigare översiktsplanen (ÖP2000).

Vi yttrade oss bland annat så här:

"Flera av de föreslagna områdena för vindkraft ligger inom det som i Översiktsplanen för år 2000 betecknats som stora opåverkade områden enligt 3kap 2§ MB (Miljöbalken). Dessa områden bör bevaras då det är viktigt att det finns "tysta" områden i kommunen. Exploateringsföretag, stora vägdragningar m.m. bör undvikas i vissa områden".

Värderingen av naturen och bedömningarna i ÖP2000 bör stå sig även idag, ansåg vi.

- Naturvårdsplanen 2007 för Varberg gav oss också en inträngande beskrivning av skyddsvärd natur i kommunen.
- Flera av de föreslagna områdena för vindkraft gränsade tätt intill naturreservat, Natura2000 områden, biotopskyddad natur och fornminnen.

Vi valde alltså att i mera allmänna ordalag argumentera för orörda skogsområden i Varbergs inland.

- Vi skrev insändare och deltog i debatter.
- Vi skickade vårt yttrande över vindkraftsutredningen hem till samtliga ledamöter i kommunstyrelsen och fullmäktige. (Vilket också Varbergs Ornitologiska Förening gjorde med sitt yttrande, som var mer detaljerat än vårt).

Stora opåverkade områden enligt 3kap 2§ MB. Med syfte att värna biologisk mångfald och att slå vakt om stora sammanhängande områden för rekreation och friluftsliv redovisar översiktsplanen områden norr om Viskans dalgång, stora områden öster om Viskans dalgång och norr om väg 153 samt stora områden i kommunens sydöstra delar med bl a Åkulla bokskogar. Områdena redovisas på kartsnitt. Större delen av vårt kusthav räknas också till de stora opåverkade områdena.

Hur gick det då?

Så här långt (början av december) har kommunstyrelsen strukit fem utredningsområden för vindkraft från sitt ursprungliga förslag. Efter beslut i fullmäktige ska den nya, bantade översiktsplanen ställas ut för en ny remissomgång fram till den 10 februari.

Vi har alltså möjlighet att påverka vindkraftplanen ännu en gång.

Inger Wennerlund, Varberg

Viskans översvämning

Viskan vid högvatten 1 dec 2009. Öarna mitt i vattenfåran är bottenmaterial som grävmaskinerna lagt upp på land. Nu är öarna med föroreningar, sand och allt på väg ut i havet. Foto: Inger Wennerlund.

Vattenfrågorna är aktuella just nu. Vi deltar som observatörer i de nybildade vattenråden i kommunen. Vi har yttrat oss om dräneringen i Veselången, en del av Viskan. Här gäller en nästan 100-årig vattendom som ger markägarna idag rätt att dränera Viskan. Och detta trots att vi nu vet vilken betydelse våtmarker (översilningsområden) har för att dämpa ut-

flödet av kväve och fosfor till havet.

Detta område är dessutom ett känt övervintringsområde för tusentals sångsvanar och gäss på vintrarna. Länsstyrelsen har samma uppfattning som vi och har överklagat utgrävningen men fått avslag i högsta instans, Miljööverdomstolen.

Resultatet av grävandet är dock inte

lysande. Veselången är om möjligt ännu mer översvämmad i år p.g.a. högt vattenflöde. Sänkningsföretaget skall fortsätta nästa år. "Tillståndet gällde inte bara i år. Det gäller även i fortsättningen, om det finns behov" enligt Lennart Svensson, samordnare för projektet. (ur HN 2009-11-30)

Vi är engagerade i många andra naturvårdsfrågor. Vi lägger ned ett stort arbete att granska den nya översiktsplanen 2010. Det är roligt för vi känner att nu är vi ordentligt insatta i kommunens översiktsplan. Detta leder till att vi kan diskutera mycket mer sakligt med kommunala representanter. Strandskyddet och vindkraftsetableringen är några större frågor som intresserar oss i detta planeringsarbete.

Födelsedagsåret 2009 kommer vi att minnas som ett arbetsamt men roligt år! Gå gärna in på vår hemsida där reportage från de flesta programpunkter finns.

Alla våra programpunkter genomförs i samarbete med Studieförbundet i Varberg, Naturum Getterön och i många fall med Agenda 21. Vi tackar för detta samarbete!

Karin Ekeborg, Varberg.

EU:s domstol ger miljöförening rätt

Nu har även små föreningar och en liten grupp personer rätt att överklaga miljöbeslut! Det fastslog EU:s domstol i oktober. Miljödomstolen i Västra Götaland arbetar redan efter den regeln. Den svenska Miljöbalken innehåller regler om att enbart föreningar med minst 2000 medlemmar har rätt att överklaga. Men nu är det alltså fritt fram även för mindre föreningar.

Naturskyddsföreningen i Varberg och Varbergs Ornitologiska Förening (VOF) har överklagat Varberg Energis planer på en vindkraftpark i Gummaråsen utanför Sibbarp.

Förhandlingen i domstolen hölls den 24 november.

Varberg Energi ifrågasatte föreningarnas rätt till överklagande enligt Miljöbalkens 2000-regel.

Inför förhandlingen hade Varbergskretsen för säkerhets skull fått fullmakt från Hallandsdistriktet med 5700 medlemmar att föra talan i domstolen.

Men rådmann Göran Stenman ifrågasatte inte ornitologernas rätt att överklaga. SOF har cirka 400 medlemmar och har verkat i snart 40 år.

– En självklarhet att EU:s dom ska gälla, sade Göran Stenman efter förhandlingen.

Inger Wennerlund

Skogsbrukets hushållning med vatten

"Varanen", ett specialbygge i Småland. Foto: Sören Kabell

Varanen är en smidig liten dikningsmaskin som kan smyga sig fram som en katt mellan stammarna för att så många träd som möjligt ska kunna stå kvar och skugga diket och hindra ljusinsläpp. För det är ljuset som påskyndar igenväxningen. Dessutom brukar den bästa tillväxten i ett skogsbestånd vara på träden närmast diket och det ska man inte förstöra genom att hugga bort dessa för dikningen.

Hylte skogsgrupp har av Skogsstyrelsen fått pengar för att studera ekologiskt hållbart skogsbruk. Avsikten är att hitta och dokumentera goda förebilder för framtidens skogsbruk.

Ett koncept vi fastnat för kan kallas "maskinell handdikning". Varanen är ett specialbygge som kan skjuta ut sina drivhjul och gränsla diket medan den "fiskar upp" sediment och bottenslam med anpassade skopor. Varanen har låg totalvikt som motverkar kompression av dikeskanter och förstöring av den naturliga vattengenomsläppligheten. Ett dike transporterar ju inte bara vatten längs med och ytvatten uppifrån. Det är också viktigt att marken på båda sidor om diket kan dränera sitt vatten ut igenom sidoväggarna.

Med Varanens speciella skopor får diket varierande djup där vattnet får strömma med olika hastighet. Det möjliggör sedimentation av partiklar som förs med. En större sedimentationsfälla kan anläggas nära en väg. Då kan den

även användas som vattenreservoar vid skogsbrand.

Varanen rensar dikets botten och inte kanterna. Den växtlighet som finns på kanterna fungerar som armering mot erosion. Rensning med konventionell grävmaskin och V-skopa innebär att dikeskanterna skavs av och breddas. Ett dike efter en V-skopa har sluttande kanter som fångar solljuset och växer igen fortare. Det blir en även en bredare fåra som samlar upp nedfallande löv och barr. Om man har ett stort flöde i diket vissa perioder så är det bra om vattnet får ett större tryck för då blir diket självrensande på löv och barr medan i ett V-format dike blir bara vattenytan större då vattenvolymen ökar.

Bra är om man kan undvika rensning av alla diken utan bara rensa de som ger en god effekt på skogstillväxten. Det är också bra att avstå från att rensa ända fram till vattendrag eller sjöar utan släppa dikesvattnet för översilning innan. Grundläggande är även att få mycket lövträd utmed allt vatten. Barrträd har en negativ effekt på fisk och vattenlevande organismer.

*Mathilda Clausén
Sören Kabell*

När lommen tystnar

Storlommens vemodiga rop har i flera hundra år hörts vid Bolmens stränder. Men inte under sommaren 2009. Storlommens tystnad under den senaste sommaren var dock inget som förvånade folk som har levt vid Bolmen under de senaste femtio åren. Yrkesfiskaren Bo Persson på Bolmsö märkte redan på 1970-talet att storlommen började minska och något decennium senare även storskraken.

Sedan millennieskiftet har yrkesfiskarna i Bolmen märkt att det börjat bli mer och mer ont om fisk. Elritsan försvann under 1980-talet medan mört, abborre, gädda, ål, gärs och bergsimpa började minska på 1990-talet. Vid millennieskiftet började lake att minska.

Samtidigt som vissa fåglar och fiskar har minskat har folket runt Bolmen märkt att vattnets färg har blivit mörkare och siktdjupet mindre. I augusti 2008 var siktdjupet i norra Bolmen bara lite över en meter.

Yrkesfiskarna i Bolmen är oroliga. Varför minskar fisken? Varför finns det inte längre storlom och storskrake i Bolmen? Hänger deras försvinnande ihop med att vissa fiskarter minskar?

Storlom och storskrake kan inte överleva utan småfisk. Storlommen fångar fisk under långa dykningar djupt ned i vattnet. Storskraken spanar efter byte med huvudet under vattnet och dyker ner för att fånga fisken. För att kunna dyka efter småfisk måste vattnet vara klart och det måste finnas småfisk.

Det är inte bara Bolmen som fått mörkare vatten. Bara var åttonde sjö i Kronobergs län är klar och storlommen har börjat minska även i de andra bruna sjöarna.

Sjöarna i Småland har förändrats sedan 1700-talet. Vi vet detta eftersom Carl von Linné besökte trakten för 270 år sedan. Han nedtecknade sina iakttagelser i skriften "Om Smålands naturalhistoria". Vi kan dra slutsatsen av Linnés iakttagelser att sjöarna i Småland generellt hade klart och fiskrikt vatten eftersom han skrev att: "Lommar skrika i alla sjöar".

När sjöarna mörknar

Det mörka vattnet med litet siktdjup är inte bra för fisk som är beroende av synen för att jaga och leta föda. Det har gjorts experiment med fisk som fått leva i inhägnader med olika grad av mörkt

Brunt bad i Sparrsjön upprör Ortsbefolkningen. Foto: Heléne Annadotter

vatten. Fisk som levde i starkt brunfärgat vatten dog av svält (Wissel med flera, 2003).

En forskargrupp från Umeå har visat på skillnaden i tillväxt hos fisk i brunfärgade sjöar jämfört med klara fjällsjöar (Karlsson med flera, 2009). De fann att ljuset i sjön är mycket viktigt för att fiskarna skall få en god tillväxt. Tillväxten var mycket sämre i sjöar med mörkt vatten.

Om ljuset släcks ut nära ytan minskar också undervattensväxterna och växtplankton.

Vad kommer det bruna ifrån?

Vi har studerat sjöar i norra Skåne där vattnet har blivit kraftigt brunfärgat under de senaste decennierna och speciellt efter stormen Gudrun (Annadotter & Forssblad, 2008). Sparrsjön och Malsjön (N. Hässleholm) har en vattenfärg som påminde om te och siktdjup mellan 0,3 och 1,2 m. Järnhalterna var också anmärkningsvärt höga (1,4–4,2 mg/l).

Sjöarna vattenförsörjs bland annat av diken från torvmossar eller marker med kalhyggen. Det vatten som rann från de dikade torvmossarna och kalhyggerna på dikad torvmark var brunt och rikt på järn och humus. Färgtal upp till 2550 mg Pt/l uppmättes vilket är extremt högt. Enligt Naturvårdsverket ligger sjöar med färgtal över 100 mg Pt/l i den sämsta klassen.

"Kärr, mossar, myrar, bäckar och sjöar är här ymnigare än snart uti någon

annan provins" skrev Carl von Linné om Småland. Detta skrevs innan man hade börjat dika ut våtmarkerna i Småland. Hundra år senare, i mitten av 1800-talet, startade projekt med att dränera torvmarker för att öka virkesproduktionen. Dessa aktiviteter, stödda av Skogsvårdsstyrelsen, blev viktiga åtgärder i Sverige under 1960- och 1970-talet. Områden runt Bolmen och Möckeln har den högsta dikesättheten på skogsmark i Sverige. Inget annat område har heller en större andel dikad skogsmark på torv.

Forskaren Ingegerd Rosborg, expert på metaller i vatten, observerade hur stora mängder järn och humusämnen transporterades ut i sjöarna i norra Skaraborg på 1960- och 1970-talet. Detta startade efter dikning av våtmarker och myrar. Det bildades rostfärgade ränder i dikeskanterna och sjöanden antog rostfärg längs stränderna.

De bruna järnkomplexen sedimenterar mycket långsamt

I torvmossar är pH lågt. Skogsmarker blir också försurade av granplanteringar i avsevärt större utsträckning än lövträd (Nihlgård, 1970; Balsberg & Bergkvist, 1995). 60 % av skogsmarken i södra Sverige har försurad mark med pH lägre än 5,0 i de djupa jordlagren (Kalén, 1998). Vid låga pH lakas järn och andra tungmetaller ut från marken. I vattnet med höga humushalter bildar järnkomplex med ett stort antal organiska ämnen. Den starkt gulbruna färgen på

mossvatten beror till stor del på dessa komplex mellan järn och organiska ämnen (Wetzel, 2001). Vi har undersökt hur snabbt de bruna ämnena i mossvatten sedimenterar. Efter sex månader var den bruna färgen nästan lika intensiv som vid försökets start. Dessa ämnen förhindrar inte att nå sjöar även om man gräver rekommenderade sedimentationsdammar i diken.

Slemmig järnhydroxid skadar smådjur

Järn som löses ut från marken och transporteras till vatten med högre pH oxideras och bildar den slemmiga, bruna föreningen järnhydroxid. Denna kan lägga sig på undervattensväxternas blad och försämra deras fotosyntes. Slemmet kan skada smådjur i bottenvattnet genom att ha en kvävande effekt på ägg och gälar. Genom att slemma ner växter och stenar skadar järnhydroxiden dessutom fiskens livsmiljö (Dahl, 1963; Gerhardt & Westermann, 1995). För höga järnhalter i vattnet kan även skada vattenloppor (van Anholt med flera, 2002).

Små ryggradslösa djur som äter föda som är nerslemmad med järnhydroxid kan få matsmältningsproblem och minskad tillväxt. Forskaren Almut Gerhardt har visat att järnberikad föda kan ge förstoppning hos nymfer av dagsländan *Leptophlebia marginata* (Gerhardt, 1992). Även märlkräftan *Gammarus pulex* kan ta skada av järn. Märlkräftor som utsattes för järnhalter mellan 0,32 och 2,34 mg järn/l minskade sitt födointag (Maltby & Crane, 1994). Järnhalterna i norra Bolmen, och tillflödena Lillån och Storån, låg inom detta inter-

vall; 0,66–1,9 mg/l, under vår mätning i juni 2009.

Hög järnhalt kan försämra produktionen av kräftor och det rekommenderas att vattnet ska ha en järnhalt på högst 0,5 mg/l, något som många av de bruna sjöarna nu överskrider.

Dricksvatten

Forskaren Ingegerd Rosborg har funnit starka indikationer på att människor och däggdjur som dricker vatten med för höga järnhalter drabbas av diarré, avmagring och apati (Rosborg, 2009). Hon har bland annat studerat förgiftningsfall i Skåne där en lantbrukare hade 500 dödsfall av kor och kalvar. Djuren var magra, hade ingen aptit och hade blodiga diarréer när de dog. Det kunde ligga upp till 20 döda kalvar i stallen på morgonen. Rosborg misstänkte dricksvattnet eftersom järnhalten var 1,2 mg/l. När lantbrukaren satte in järnfilter upphörde dödsfallen och hälsoproblemen.

Sverige saknar ännu gränsvärden på järn i dricksvatten. Järnhalt över 0,1 mg/l kan ge teknisk anmärkning för att påverka maskiner och tvätt negativt.

EPA (Environmental Protection Agency) i USA har utfärdat en rekommendation att järnhalten inte bör vara över 1 mg/l för att inte organismer ska påverkas negativt.

Vilda djur kan dock inte filtrera sitt dricksvatten utan de är hänvisade till naturvattnen.

Konflikt med skogsnäringen

Ett stort träd kan förbruka hundratal liter vatten en varm dag. Vatten strömmar från marken och avdunstar genom t ex klyvöppningarna på barrträd. Om ett skogsområde kalavverkas måste allt detta vatten ta vägen någon annanstans. Markerna översvämmas och man "skyddsdikar". Härigenom öppnar man för en uttransport av järn och andra ämnen från marklagerna till våra vattendrag och sjöar.

Utdikade och sänkta mossar kan läcka ut extremt höga metallhalter till sjöar. Luhrsjön vid Hästveda i norra Skåne påverkas genom ett utlopp från den sänkta Bubbarpsjön. I diket därifrån rinner extrema halter av järn (tidvis 170 mg/l) och mangan till Luhrsjön som långsamt förgiftas.

Här står vi inför en konflikt; ska skogsägares och andra markägares allt intensivare produktion få förstöra våra gemensamma sjöar, vattendrag och dricksvatten för både människor och

djur hänvisade till naturvattnen. Kan det vara orsaken till påträffade döda rådjur med blodiga diaréer? Dessa förhållandevis okända utsläpp av ämnen hade aldrig varit tillåtna om de hade skett från fabriker.

Du kan läsa mer i rapporter som kan laddas ner via vår hemsida, www.regito.com.

Heléne Annadotter & Johan Forssblad
Regito Research Center on Water and Health

Ramdirektivet för vatten

EU:s ramdirektiv för vatten antogs i december 2000 och är en ramlag för all vattenplanering och vattenvård inom EU. Bakgrunden till direktivet är att det finns en rad olika direktiv med vattenanknytning, vilket ger en lagstiftning som är svår att överblicka. Ramdirektivet för vatten tar ett helhetsgrepp om vattenfrågan och kommer på sikt att ersätta dessa direktiv.

Enligt direktivets Artikel 4 skall EU-länderna senast år 2015 ha uppnått målet god vattenstatus för samtliga vattenresurser, dvs. för grund-, yt- och kustvatten. God vattenstatus innebär att påverkan av mänsklig aktivitet är liten och begränsad. Därtill är syftet att:

- Skydda yt- och grundvatten för att förhindra ytterligare försämringar av kvaliteten samt förbättra kvaliteten. Skyddet omfattar även landecosystem och våtmarker som är direkt beroende av akvatiska ekosystem.
- Gynna en hållbar vattenanvändning genom att långsiktigt skydda de tillgängliga vattenresurserna.
- Arbeta för att mildra effekterna av översvämning och torka.

Länsstyrelsen

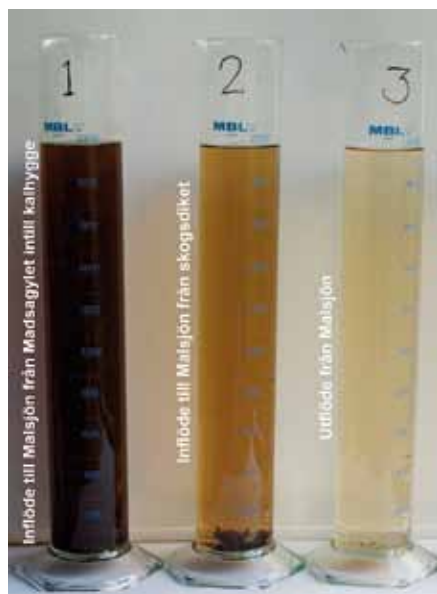
Källa:

<http://www.lansstyrelsen.se/halland/amnen/Vattenverksamhet/vattendir/>

Kvalitén syns inte-
Den märks när man bakar!

BETE **QVARN**

Mjöl till Bagerier, Pizzagrossister, Industrier och Hushåll
310 50 SLÖINGE, Tel: 0346/71 52 00 Fax: 0346/71 52 01
www.berteqvarn.se e-mail: info@berteqvarn.se

Vatten från kalhygge (1) och skogsdike (2) och Malsjön (3). Foto: Johan Forssblad

Trollsländorna

Historia

Idag levande trollsländor har släktingar som kan spåras tillbaka 200 miljoner år till tiden före de stora dinosaurierna. Trollsländor från tidigare perioder funna i fossil visar att de kunde nå en anse-
lig storlek med ett vingspann på nära 70 centimeter. En av dagens minsta arter *A.pygmaea* mäter bara 18 millimeter.

Flygförmåga

Trollsländorna är excellenta flygare som kan stå stilla i luften som en helikopter. Likt denna kan de flyga i alla riktningar genom att de fyra vingarna kan manövreras individuellt. Vissa arter kan flyga med en hastighet på ca 40 km/tim. Enligt forskare Göran Sahlén vid Högskolan i Halmstad är trollsländorna "sportbilarna bland insekter" och dessutom användbara i miljöarbetet som indikatorarter.

Man känner till ca 5000 arter av trollsländor i världen i dag. Sverige har snart 60 kända arter då många europeiska arter är på spridning norrut. Samtidigt minskar många arter på kontinenten och i Tyskland har man infört en generell fridlysning.

Miljöindikatorer

Trollsländorna får ökad uppmärksamhet med rätta, då dessa stilfulla, färgstarka varelser är kvintessensen av friskt, hälsosamt vatten. Trollsländorna har använts för att beskriva naturkvalitéerna i Krugers nationalpark i Sydafrika. Falkenbergs kommuns vattenbolag Vivab inventerar sina tätortsnära dammar för ett biologiskt skötselalternativ. Man skriver på sin hemsida att falkenbergsborna kan uppleva livet i Lyckebydammen bland drakar (vattensalamander) och trollsländor med gratis grodkonsert!

Röd flickslända, här vid Härbillingen, är artmångfaldsindikator för Syd- och Mellan-sverige. Foto: Ingemar Alenäs

Rödlistan IUCN

Trollsländorna kan sägas vara utmärkta som indikatororganismer i våtmarker och omgivande skogs- och jordbruks-

Ett flygande hjärta! två trollsländor som parar sig. Bakkropparna fäster vid varandra och bildar då formen av ett hjärta. Foto: Ingemar Alenäs

landskap. Dessa vattnens väktare är helt bundna till vattnet och beroende av bibehållen hydrologi. De indikerar vattenbrist och är därmed en viktig överlevnadsindikator både på lång sikt (klimatologi) och på kort sikt (biodiversitet).

Bred trollslända. Foto: Ingemar Alenäs

IUCN (International Union for Conservation of Nature) skall för 2010 uppdatera den aktuella rödlistan. Mer än 47.000 arter omfattas av IUCN:s inventering av världens artrikedom och artkapital. 1989 av dessa är trollsländor av vilka 261 arter löper risk att försvinna. Presidenten för IUCN uttalade att trollsländorna är mycket känsliga för förändringar och många är hotade vart än i världen vi blickar. Det indikerar att

världens vattenresurser är under stress av förorening och intensivt utnyttjande.

Sårbar hållbarhet

Trollsländorna har funnits under 200 miljoner år. Trollsländorna som släkte kommer att finnas kvar under överskådlig framtid. Det handlar om arternas överlevnad. Hur många trollsländearter har utrotats när vår egen plats i ekosystemet inte längre är densamma? Naturen som indikator är det bästa måttet på hur vi behandlar vår egen hållbara utveckling. Vi är en del av trollsländornas vattenrike och är själva mer sårbara än dessa vackra, skira varelser.

Ingemar Alenäs

Larvstadier på upp till fem-sex år är ingen ovanlighet för de flesta arter flodtrollsländor – här stenflodtrollslända vid Åtran. Foto: Ingemar Alenäs

Vattenfrågor i miljöarbetet i Halland - skydda och nyskapa

Brun mosaikslända
Foto: Ingemar Alenäs

Visste du detta om trollsländorna

- de har funnits i 2-300 miljoner år
- det finns 5000 arter i världen och 60 arter i Sverige
- de största var 70 cm men i dag är den största 20 cm och den minsta mindre än 2 cm
- larverna kan leva upp till sex år i vattenet och förflytta sig snabbt med "jet-drift"
- de vuxna lever i allmänhet bara några veckor och någon art kan övervintra
- både larver och vuxna är rovdjur som lever av andra vattendjur och insekter
- de kan flyga i alla riktningar och nå en hastighet av 40 km/tim
- de ser bra med sina fem ögon, tre oceller och två facettögon
- varje facettöga kan bestå av 30.000 facetter
- de hjälper trollen att spinna och kan sy igen människans ögon

Höstmosaikslända
Foto: Ingemar Alenäs

Intressanta länkar:

www.trollslendor.se

www.artportalen.se/bugs/catalogus.asp?artgrupp=3000172

Ett par genomgående och generella miljöproblem i Halland och Sverige rör vatten. Dels är det ont om vattenmiljöer för vattenlevande djur och växter, och dels är de vattenmiljöer som finns kvar förorenade eller hotade av föroreningar.

Förorenade och övergödda vatten

Övergödning av sjöar och hav är en konsekvens av att överskott av näringsämnen från åkrar lakas ut och löser sig i vatten och därmed transporteras effektivt med vattendragen. Det samma gäller flera andra ämnen, inklusive miljögifter och tungmetaller. Slutstationen för föroreningar och näringsämnen kan vara vattendragen själva, men även sjöar och slutligen havet drabbas hårt.

Brist på vatten

Behovet av mer jordbruksmark, vägar, järnvägar och bebyggelse under de senaste dryga århundradet har lett till en massiv utdikning av våtmarker, sänkning av sjöar och kulvertering av vattendrag. I vissa delar av Sveriges och Hallands jordbrukslandskap finns bara spillror av vattenbiotoper kvar, vilket givetvis leder till att de stackars arter som levde i dessa miljöer minskat kraftigt eller försvunnit.

Vad är då lösningen? Åtminstone två åtgärder är tämligen uppenbara; skydda det vatten som finns kvar i landskapet samt försök återskapa lite av det forna hydrologiska landskapet.

Sjöinventeringar – viktigt för skyddsåtgärder

När det gäller våra Halländska sjöar är de ofta ganska dåligt undersökta vad gäller olika organismgrupper. Detta gör att myndigheter inte har så bra underlag när det ska beslutas om skydd för sjöarna. Ökad kunskap om utbredningen av vattenväxter (och andra vattenarter) är viktig för till exempel de åtgärdsprogram för hotade arter som finns, samt eftersom många arter är indikatororganismer och kan användas för att bedöma sjöns ekologiska allmäntillstånd. I år har jag varit ute och inventerat vattenväxter i sju stycken sjöar och har då funnit flera hotade arter, vissa extremt ovanliga och starkt hotade.

Till exempel så växte det stjärnslinke (*Nitellopsis obtusa*) i Humsjön, i Varbergs kommun i mellersta Halland. Den är inte funnen i Halland tidigare och är bara känd från några få lokaler i Skåne

och Uppland. Enligt rödlistan är den starkt hotad, och är särskilt känslig för övergödning av sjöarna den växer i. En ännu sällsyntare växt hittade jag i Älvasjön, som liksom Humsjön ligger vid Åkulla bokskogsområde. Det var den akut hotade arten grovslinke (*Nitella translucens*) som växte ute i sjön på drygt 2 m vattendjup. Den har inte syns till i Sverige sedan 1901, tills man återfann den i tre sjöar i Blekinge för några år sedan, och nu alltså även i Halland. För närvarande är den endast känd från dessa fyra lokaler i Sverige. I Älvasjön fanns dessutom sjöhjortron (*Nostoc zetterstedtii*) som är en cyanobakterie som bildar mycket karakteristiska kolon.

Sjöhjortron ser mycket speciella ut och är kolonier av blågröna alger som man mycket sällsynt kan finna i klarvattensjöar på några meters djup där de ligger på botten. Med lite tur kan man även hitta dem inspolade vid strandkanten. Foto: John Strand

Den är missgynnad och hotas också av övergödning. I Älvasjön fanns också en annan rödlistad vattenväxt, nämligen klotgräs (*Pilularia globulifera*), en liten oansenlig vattenormbunke som växer på grunt vatten i strandkanten. Klotgräs fann jag också i Hjärtaredssjön (Falkenbergs kommun), där det dessutom fanns två andra rödlistade arter, nämligen flytsäv (*Isolepis fluviatans*) och rödlänke (*Lythrum portula*) som båda är missgynnade. Rödlänke och klotgräs trivs vid leriga sjöstränder särskilt om stränderna är betade, och eftersom de är små konkurrenssvaga arter drabbas de hårt av igenväxning om hävden upphör. Flytsäv hittade jag förutom i Hjärtaredssjön även i Humsjön och Stora Färgen (Hylte kommun). Flytsäven är lite extra "Halländsk" eftersom den är mycket ovanlig i övriga Sverige, men faktiskt ganska vanligt förekommande i Halland, där den t.o.m. verkar öka lite. I Hjärtaredssjön fanns det t.ex. mycket stora bestånd

(undervattensängar) av arten på flera platser i sjön.

Totalt hittades 57 olika vattenväxter i de sju sjöarna, fördelade på 24 arter av undervattensväxter, 9 arter flytbladsväxter samt 24 övervattensväxter. En lite komisk detalj var att det växte röd näckros i tre av de sju sjöarna, sannolikt inplanterad av intillboende.

Det är påfallande så många sällsynta arter man hittar vid riktad inventering av vattenväxter i sjöar i Halland. Eftersom man nästan måste ha båt och någon form av provtagningsutrustning för att hitta många av arterna är det kanske inte så konstigt att våra sjöar är lite av vita fläckar på den botaniska kartan. Många av arterna är kanske vanligare än vi tror men det är bara en bråkdel av våra sjöar som undersökts.

Nyskapande av våtmarker ger effekt

Vad gäller återskapande av vattenmiljöer i det hydrologiskt utarmade jordbrukslandskapet, så satsas det ju mycket pengar på senare år för att till exempel restaurera och anlägga våtmarker. Det görs till stor del för att utnyttja våtmarkers förmåga att fungera som naturliga reningsverk för diffust näringsläckage från åkermark. Dock är ett annat syfte att gynna sällsynta arter i jordbrukslandskapet, som minskat när våtmarkerna försvann. En inventering av bland annat dessa anlagda våtmarker som Länsstyrelsen lät genomföra, visade att en art som större vattensalamander påträffades i flera av dem. Den vill ha grunda, fiskfria våtmarker med mycket undervattensväxter. Dessutom ska det finnas äldre lövskog inom några 100 meter från vattnet så att de kan leta upp någon rotvälta eller mossbegrädd, större stenbumling att krypa under och övervintra. Redan på sensommaren börjar de vuxna salamandrar att lämna vattnet och bege sig till övervintringsplatserna.

Vad gäller fåglar så återinventerade jag i år ett område vid Smedjeån i Laholms kommun där det anlagts ett 20-tal våtmarker längs en 2 km lång sträcka av ån. Det var en upprepning av en häckfågelinventering som jag gjorde för åtta år sedan längs samma sträcka, innan våtmarkerna anlades. Det visade sig att det skett en remarkabel ökning av antalet häckande fågelarter, både totalt och för våtmarksfåglar. Bland annat så häckade den rödlistade simanden åtta nu i om-

Årtan är en krävande art som vill ha ganska stora, grunda våtmarker med mosaikartad vegetation och gärna en "blå bärd". Strandnära bete är en bra skötselåtgärd runt lämpliga våtmarker. Foto: John Strand

rådet. Inventeringarna av fåglar och salamandrar indikerar att anläggning av våtmarker faktiskt kan ha betydelse för våra hotade arter, vilket ju är mycket glädjande.

John Strand

Rapporterna från inventeringarna och boken "Fågelvåtmarker och våtmarksfåglar", kan beställas gratis från Hushållningssällskapet. Se hemsidan www.wetlands.se. Där finns också andra handböcker som kanske kan vara intressanta, t.ex. "Halmstads mångfaldsguide"

Skog är inte bara träd. Där ryms så mycket mer som ska beaktas och vårdas. Sydved skapar samspel i skogsbruket; mellan produktivitet, lönsamhet och miljö. Mellan teknik och natur. Framtidens skogsbruk menar en del. Verklighet hos Sydved redan i dag menar vi.

Naturskyddsföreningens fastighet Björkelund är FSC-certifierad i samarbete med Sydved.

aktiv
Skogspartner

– lite enklare att nå ett bra resultat i skogen

Distrikt Halmstad 035-729 90

Distrikt Hylte 0345-176 31

www.sydved.se

Skoga naturreservat

Mellan Stora Hornsjön och Hällesjö, inte långt från länsgränsen och Hällesjöns folkhögskola ligger Hälleås, Kungsbackas senaste naturreservat.

Gammal tallskog

Området består i huvudsak av höglänta hållmarker (upp till 100 möh) och branter med ännu kvarstående mycket gammal barrnatskog. Borringar har visat att de äldsta tallarna grodde i mitten av 1700-talet, alltså lika gamla som de höga pelartallarna i Särö Västerskog. Det är svårt att utan borringar bestämma åldern på tallar, men gamla tallar får ofta en typiskt tillplattad bark som liknar pansarplåtar eller sköldpaddsskal. På torrakor som tappat barken ser man också ofta att veden är spiralvriden, ett fenomen som man ännu inte har kunnat finna orsaken till.

Rikligt med död ved

Reservatet karaktäriseras också av den rika förekomsten av död ved i olika nedbrytningsfaser. Detta gynnar förstås djurlivet och då särskilt olika vedlevande insekter som t. ex. det sällsynta bronsjonet som är en 8-16 mm lång bronsfärgad skalbagge som gärna smälter ihop med barken på döende barrträd. Torrakorna bär också spår efter hackspettarnas besök – låt oss dock hoppas att favoritfödan inte är bronsjon!

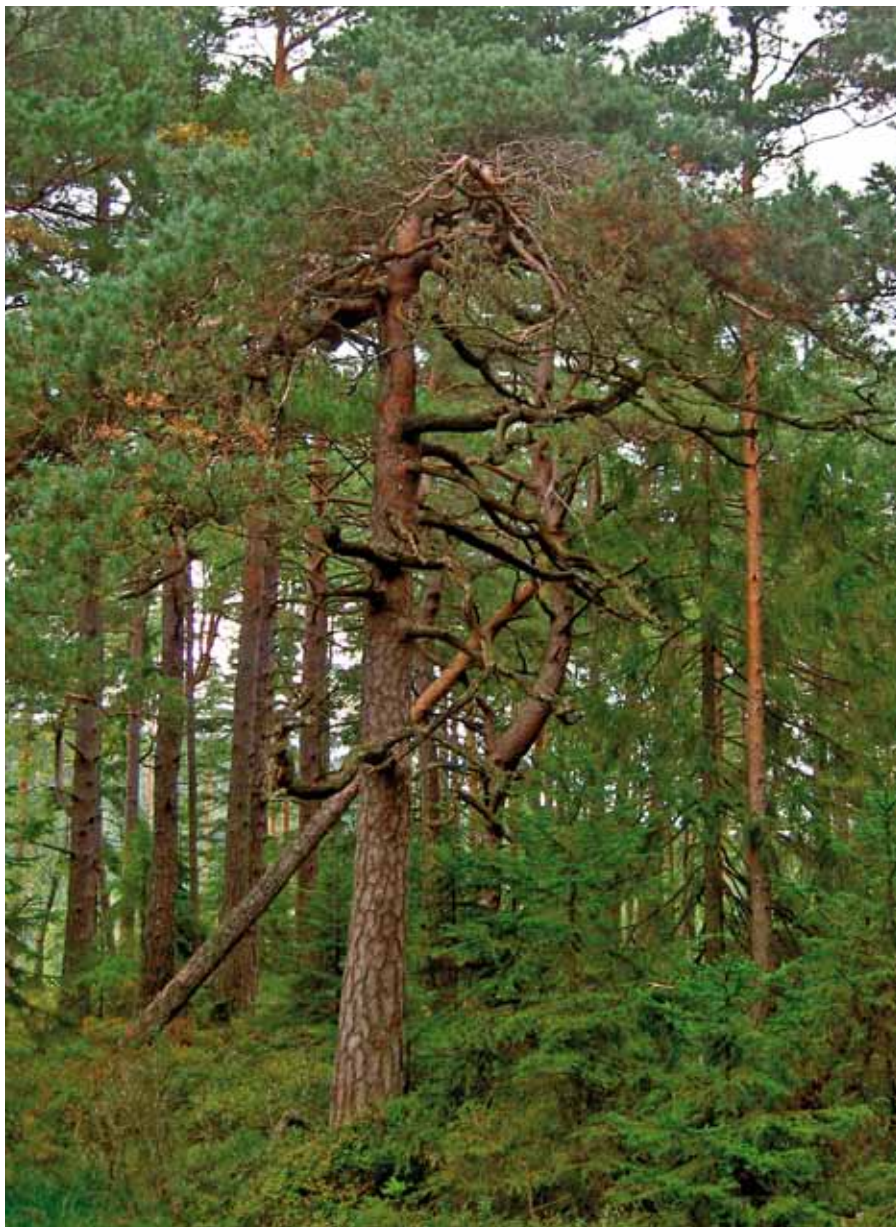
Den döda veden utgör ju även ett utmärkt substrat för vedlevande svampar, som t. ex. den vackra gullnavlingen

Gullnavling på tallåga Foto: Jan Kuylenstierna

Våtmarker

I områdets sydöstra del kring Hällebacken finns kärr och sumpskogar där man kan hitta bestånd av vit klockljung och den mer svårupptäckta rödlistade kattfotslaven. En lav som det dock är lättare att hitta är gammelgranslaven som är en karaktärsart på granarna här. Efter bäcken, gärna där viss markstörning finns kan man också hitta ståtliga exemplar av kambräken.

Gammal hållmarksskog. Foto: Jan Kuylenstierna

Syfte

Syftet med reservatet är att bevara och utveckla den gamla barrnatskogen med flerhundraåriga tallar och våtmarker. Det utökade skyddet skall också slå vakt om områdets nyckelbiotoper med

dess rödlistade arter. Reservatet omfattar 21,6 ha.

Att hitta dit

Från Idala når man reservatet enklast genom att ta av mot söder på en skogsväg 650 m efter att man passerat avtagsvägen till Skoga. Från Hällesjöns folkhögskola kör man 1,3 km mot Idala innan man når skogsvägen. Efter 250 m söder ut på skogsvägen går det bra att parkera. Följ där stigen SO 350 m genom de stundtals täta tallföryngringarna. Man når reservatsgränsen vid den lilla mossen.

Jan Kuylenstierna

Kambräken. Foto: Jan Kuylenstierna

Kungsbackafjorden, naturreservat med rikt fågelliv

Isläggning i Kungsbackafjorden. Foto: Björn Ackre

Sekvensen Lygnern, Fjärås Bräcka, Duvehed-Li-slätten och Kungsbackafjorden med dess övärld bildar en helhet som belyser landskapsförändringen sedan istidens avsmältningskede och grunden för den nutida rika faunans och florans diversitet. Kungsbackafjorden och dess naturvärden, främst fågellivet, blev tidigt ett av mina skötebarn. Under årens lopp blev vi många som drog sitt strå till stacken för skyddet av denna värdefulla natur. Arbetet för fjordens skydd kröntes efterhand med framgång.

Min första propå, en skrivelse och faunabeskrivning av år 1976, gav resultat trettio år senare! Tillkomsten av fågelskyddsområden (öar som Långaskär och Kalvös norra del, liksom strandängar) och Natura 2000-konceptet medverkade år 2005 trots ledande politikers och tjänstemäns motstånd till bildandet av Kungsbackafjordens Naturreservat.

Den mångskiftande naturen och djurlivet, marint och landbundet, är genom

Klapperstensfält, Näsbokrok.
Foto: Björn Ackre

sin koncentration inom ett och samma område unikt. Den rika fågelfaunan är påtaglig och visar sambandet mellan olika landskapselement. Den bildar tillsammans med områdets geologiska

historia reservatets viktigaste naturvärden. Faunasammansättningen bestäms av de olika arternas speciella behov och inbördes relationer till vad som bjuds. Betydelsefulla nyckelbetingelser fungerar bara i relation till andra livsviktiga tillgångar.

Artrikedomen, eller som vi säger idag: artdiversiteten, artmångfalden, låter sig i individrikedomen beskrivas främst genom två parametrar. En är den numerära aspekten, den andra är biomassan. Arterna kan betecknas som numerära respektive ekologiska dominanter. Ur biomassasynpunkt motsvaras exempelvis två knölsvanar (ca 25 kg) av hundra fisktärnor!

Man skall i sammanhanget minnas att fjordens (den omfattar ca 53 km²) funktionella kapacitet är komplex. Här finns allt representerat; från toppredatorer som örnar, falkar och hökar, tärnor, till växtätare som svanar, gäss och simänder. År 1976 hade 197 olika fågelarter anträffats, ett tiotal var tillfälliga gäster, 63 årliga häckfåglar. Idag har tillkommit ytterligare några. Alla med speciella behov av skydd och föda.

För att förstå sammanhangen och grunden till en rikare eller fattigare fauna krävs ekologiska perspektiv: biotop, habitat - ytterst näring och skydd. Det bestämmer lokalisering, reproduktion och överlevnad.

För gässen (kanadagås, grågås och tidigare sädgässen) erbjuder fjordens vatten sålunda skydd och nattkvarter, men föda söker de ofta långt bort i angränsande jordbruksmark. Måsfåglarna har sina fourageringsplatser långt från boplatserna på fjordens öar; kentska tärnorna flyger flera mil bort för att fiska, skrattnåsar och fiskmåsar söker sig till jordbrukslandskapet.

Fjordens viktigaste näringsväxt är bandtången, *Zostera marina*. Sothöna -bläsand-knölsvan har utvecklat ett inbördes beroende därav. De tre arterna gynnar varandra och ses ofta i en stor födosökande blandflock. Sothönsen dyker och river loss bladverk, knölsvanen sträcker sin långa hals och gör detsamma - bläsänderna tillgodogör sig de därigenom på ytan flytande bladen.

Fågelfaunans arter är till förekomst och numerär både statiska och dynamiska:

Knölsvanen gästade fjorden sedan 1920-talet, men dess explosiva frammarsch skedde under 1950-talet och framöver. Kungsbackafjorden hyste då uppemot 1800 ruggande sommarsvanar och 30-40 häckande par. Varje svan kräver dagligen 3.5 kg *Zostera* för sitt uppehälle!

Havsörn. Foto: Björn Ackre

En unik häckning av fiskgjuse har alltsedan 1930-talet skett på fyren vid inloppet till Kungsbackaån. Numera fortplantar sig årligen 3-4 par vid fjorden. Arten visar sig mycket anpassningsbar.

Många arter har kommit och gått.

Förr i tiden häckade pilgrimsfalken på Kalvö. Berguven har i senare tid funnit

vägen till öarnas branter, där korpen redan fanns. I grandungen på Brokö fanns för en tid en mindre hägerkoloni.

Sedan jag år 1967 upptäckte den första häckningen av tretåiga måsen har Sveriges enda koloni av arten omfattande flera tiotal par växt fram på ön Nidingen. Ett par gjorde etableringsförsök på Yttre Lön år 1973.

På slättmarken kring Myra och Duvehed rastade traditionellt till för ett decennium sedan uppemot tusentalet sädgäss; idag är de helt borta. Istället har kanadagåsen i liknande antal invaderat, såväl som häckande, som rastande och övervintrande. Inte alltid välsedd. Även grågåsen har med åtskilliga hundratal intagit sädgåsens plats.

Ovanliga häckfåglar är den vitkindade gåsen och enstaka par av storskrake och roskarl. Bland mycket sällsynta gäster kan nämnas skedstork och svarthakad buskskvätta. Vidare har fjällgåsen visat sig. Röddrom, kungsfiskare, strömstare och försärla uppträder regelbundet.

Det nordhalländska landskapet är i vissa stycken mera rikt och komplext än andra delar av landskapet Halland. Och därmed pedagogiskt! Man kan bara peka på sekvensen Lygnern, Fjärås Bräcka, Duvehed-Li-slätten och Kungsbackafjorden med dess övärld för att belysa och söka förstå landskapsförändringens topografiska sammanhang sedan istidens avsmältningsskede. Samtidigt kan man fundera över den jämsides därmed fortlöpande faunahistoriska förändringen. Med vår egen tids kortfristiga faunadynamik ges tillfälle till studier av orsak och verkan.

Som framgår av dessa summariska exempel utgör Kungsbackafjordens fågelfauna en god grund till dess status av Naturreservat.

Sven Mathiasson

Ullasjöbäcken - ett nytt naturreservat

Ett nytt reservat har bildats i hjärtat av skogsbygderna i Halmstads kommun. Reservatet har fått namnet Ullasjöbäcken efter det vattendrag som rinner genom reservatet i boten av en djup dalgång.

Branta sluttningar kantar dalgången på ömse sidor. Sluttningarna är vackert bokskogsklädda. Från byn Ullasjö, som ligger invid landsvägen nordost om reservatet, har man en hänförande utsikt över dalgången. Andra utsiktspunkter är Stora Hjelmetan och Jättabulten, två bergklackar på västra sidan av dalen. Blockrika rasbranter finns på bägge sidor av dalgången. Reservatet är i ett sydsvenskt perspektiv ganska stort och omfattar 184 hektar.

Ett sätt att skärskåda reservatet kan vara en tidsresa. Hur såg reservatet och den omgivande bygden ut för drygt 100 år sen? Vi gör ett besök på platsen med hjälp av gamla lantmäterihandlingar från 1873 över kronolänsmansbostället Ullasjö. Vi har tur, i en för övrigt knastertorr ägomätning hittar vi beskrivningar över bostället som är både innehållsrika och målande. Och som nog ger en tidstypisk bild av de magra utkomster som Hallands skogsbygder kunde erbjuda under det förrförra seklet. Delar av beskrivningen förtjänar att återges:

Länsmansbostället Ullasjö, som ligger uti den så kallade Enslöfs skogsbygd 2 $\frac{3}{4}$ mil från närmaste staden Halmstad, 1 $\frac{1}{2}$ mil från sockenkyrkan, 1 mil från Breareds gästgivaregård och 1 mil från närmaste timmerskog, är af svag beskaffenhet och erbjuder icke tillfälle till åkerodling annorstädes än på frostländig ställen, såsom på några af de bättre maderne och mossarne, ty dels markens stenbundna beskaffenhet och dels befintlig ekeskog hindrar utvidgning af de spridda åkrarne.

De fåkreatur som underhållas på bostället äro små och fåren likaledes små med strid ull. Till dragare begagnas egentligen oxar; endast undantagsvis en eller annan häst. Grässkörden är särdeles besvärlig och tager mycket folk i anspråk. Som åkerjorden är af ringa omfång i förhållande till öfriga inägorna, har den kunnat gödsas väl, hvadan den erhållna sädesafkastningen är af strid och god egenskap.

Uti hagarne vid gården växa en del gamla fruktträd, hvilka synas lida af bergsyra. Humle finnes endast obetydligt på ett par ställen uti hagarne till

några få stänger.

Uti närheten af gården finnas trenne husbehofs squalteqvarnar, derå boställets gröda förmåles”.

Bostället Ullasjös utmarker sträckte sig söderut in över vårt nuvarande reservat längs med Ullasjöbäckens östra dalsida. Med hjälp av kartor och tabeller i ägomätningen kan vi skapa oss en bild av hur utmarkerna ser ut vid 1870-talets början. Kala ljunghedar dominerar landskapet på Ullasjösidan. De rester av skog som finns består av surskog (al och björk) i kärr och mossar samt spridda dungen av ung bokskog.

Naturreservatet markerat med blå gränslinje

Vi vänder nu i stället blicken västerut mot den branta sluttningen ”på andra sidan ån”. Där hittar vi betydligt mer skog, framför allt bokskog. Detta är den yttersta utposten av utmarkerna till Amböke, Marbäckshult och Nortorp. Från byarna och hit är det lång väg att gå både för folk och få, något som skonat dessa branter från att helt förlora sitt skyddande täcke av skog. Vi finner också ett antal torp och småställen både inom reservatet och strax utanför dess gränser. Kring torpen ser vi odlarmödan i form av pyttesmå åkertegar och upplagda rösen. Slåtter bedrivs framför allt i de vidsträckta maderna längs Ullasjöbäcken men också här och var i backar och kärr i reservatet. Små ängalador finns på strategiska platser. Det vi ser framför oss är ett mosaikartat landskap av gles bokskog i hult och branter, surskog och ängar med spridda ekar samt kala ljunghedar. Något väsentligt saknas dock i bilden och beskrivningen: Folket som levde i detta landskap och som formade det med sitt arbete. Men vi överläter åt läsarens fantasi att befolka landskapet med dess människor av kött och blod.

Boksluttningarna vid Ullasjöbäcken - Amböke. Foto: Örjan Fritz

Det bör understrykas att vår tidsresa görs i det historiska skede då ljungryor- na hade sin absolut största utbredning i Halland. Landsbygdsbefolkningen växte oavbrutet under denna tid samtidigt som naturen var kraftigt överexploaterad. Fattigdomen för de små stugornas folk var enorm. Först senare sjönk det höga exploateringsstrycket på markerna i takt med att befolkningen minskade genom emigration och utflyttning från torp och gårdar och i takt med ett minskande skogs- och utmarksbete.

Bokskogarna lyckades alltså bita sig fast i branterna ovan Ullasjöbäcken under hela 1800-talet. De förskonades också under hela 1900-talet från att huggas ned och omföras till granskog. Detta fick stor betydelse för den biologiska mångfald som återfinns i reservatet i våra dagar, eftersom många av dagens rödlistade arter kunde överleva på gamla träd och död ved i dessa branter. Bokskogarna har därmed vad man i akademiska kretsar brukar kalla ”biologisk kontinuitet” från den tid (sen medeltid till 1600-tal) då bokskogarna var större och mer opåverkade.

Framför allt är lavarna väl representerade. 20 rödlistade lavar har hittills påträffats. Bland alla dessa kan särskilt nämnas de hotade arterna savlundlav *Bacidia incompta*, liten lundlav *Bacidina phacodes*, liten ädellav *Catinaria laurieri*, hålllav *Menegazzia terebrata* (som växer på al), stiftklotterlav *Opegrapha vermicellifera*, ädelkronlav *Pachyphiale carneola*, violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta* och röd pysslinglav *Thelop-*

sis rubella. Ytterligare 10 arter rödlistade växter och djur har påträffats. Av mossor förekommer sydlig kvastmossa *Dicranum fulvum*, kornbandmossa *Metzgeria fruticulosa* och bokfjädermossa *Neckera pumila*. Svamparna företräds av vedväxande ekskin *Aleurodiscus disciformis*, skinntagging *Dentipellis fragilis*, koralltaggsvamp *Hericium coralloides* och rutskin *Xylobolus frustulatus*. Skogsduvan *Columba oenas* hörs ivrigt kuttra på våren och nötkräkan *Nucifraga caryocatactes* häckar i området eller dess omgivningar. Också den lilla lamellsnäckan *Spermodea lamellata* lever i reservatets bokskogar.

Dagens bokskogar är, till skillnad från 1800-talets, mestadels ganska täta. Åldern kan uppskattas till 100-150 år men det finns också äldre träd och bestånd. Vissa branter i väster har skonats från skogliga ingrepp under lång tid och bokskogen har då en orörd prägel med gamla träd, självgallrade bestånd och inslag av död ved. Andra orörda biotoper påträffas i raviner och bäckdälder. Det är i dessa relikartade miljöer som man hittar merparten av de rödlistade arterna och dessa bestånd betecknas därför som nyckelbiotoper.

Utöver bokskogar kan reservatet också bjuda på våtmarker som tallmossar, lövsumpskogar och öppna mader längs Ullasjöbäcken. Och strax ovanför dalgången ligger de båda Porssjöarna i fridfull, stilla ro. Tjárnarna kantas av starrängar och gungflyn med lövskogar i fonden.

Syftet med reservatet är enligt reser-

vatsbeslutet ”att bevara områdets ädel- lövskogar och övriga löv- och blandsko- gar med typiska växt- och djursamhällen i gynnsamt tillstånd”. Detta ska uppnås bland annat genom att skogarna ”till större delen utvecklas genom naturlig dynamik så att mängden död ved och in- slaget av gamla lövträd kan öka”.

Till sist några ord om processen fram till det färdiga reservatet. Arbetet har pågått sen år 2001 och många männis- kor har på olika sätt dragit sitt strå till stacken. Men jag vill särskilt framhålla alla Er markägare som kom att beröras eller ”drabbas” av reservatet men som har visat stor förståelse för reservatsidén och stort tålamod i de mer eller mindre utdragna förhandlingarna. Ett stort tack till Er!

Staffan Bengtsson

Visste Du att:

- Det finns över 5000 registrerade dam- mar i Sverige varav ca 240 i Halland
- Glasålen tar sig lätt förbi dammar om det finns en ålyngelledare! Herting i Ätran är en av få dammar med ålyng- elledare där nu ca 50 000 naturliga ål- yngel har räddats!
- Ålhonorna växer upp under ca 15 år i våra inlandsvatten. Oftast måste de passera kraftverkens turbiner och dör. Men vid Ätrafors har det byggts ett galler med öppningar där ålhonorna kan passera!
- Lax, ål, havsöring, havsnejonöga, flod- nejonöga, sik, staksill och majfisk är några av de fiskarter som också är beroende av att kunna vandra mellan havet och älven.

Falkenberg är med i ett EU-projekt: ”Li- ving North Sea”, tillsammans med sju andra Nordsjöländer som satsar ca 70 miljoner kronor på att förbättra förvalt- ningen och underlätta vandringen för migrerande fiskarter.

Ingemar Alenäs

Björsåkra-Bölinge

För hundrafemtio år sedan var stora delar av Halland skoglösa. Ljungen på dessa öppna marker användes av bönderna till vinterbete för husdjuren, främst kor och får. När ljungen blev gammal brändes hedarna, den nya ljungen och gräset blev då ett bra vinterbete. Genom bränningen och betet hindrades skogen att vandra in.

Sedan gammalt ägdes dessa utmarker gemensamt av alla markägare i byn. Ett vanligt uttryck för dessa marker var fäladsmarker (Efter det danska ordet fælled = gemensam). Genom laga skiftet, som i Halland skedde under perioden 1850-1880, fördelades även utmarken på enskilda ägare. Detta medförde ett ökat intresse för att sköta markerna. Samtidigt fick skogen genom industrialiseringen ett högre värde och en intensiv skogsodling startade. I mitten av 1900-talet återstod bara mindre rester av det gamla hedlandskapet.

Naturskyddsföreningen arbetade för att bevara någon del av den gamla ljungheden. Uppe på Hallandås, på gränsen mot Skåne, fanns ett område på 45 hektar, Björsåkra-Bölinge, som köptes 1942 för 5000 kronor. Avsikten var att bevara delar av detta som ett öppet hedområde.

Beskrivning av området.

Halva arealen är öppen hed som inte har varit skogbevuxen sedan heden bildades. Orsaken till bildningen är ett intensivt utnyttjande av marken med åretruntbete och bränning under mycket lång tid. I den västra delen finns ett område med hedbokskog som har uppkommit som naturlig förnygring. Den södra delen består av blandlövskog med inslag av tall. Denna del kan ha uppstått genom igenväxning av ett tidigare hedartat tillstånd. I den södra delen finns en halvöppen

En stenmur i skogen. En fastighetsgräns. På ena sidan högproduktiv granskog. På andra sidan optimal miljö för biologisk mångfald. Båda alternativen behövs i ett hållbart skogsbruk. Foto: Åke Andersson

Höst, utsikt från norra höjden mot söder. Foto: Åke Andersson

del som troligen varit odlad. Denna del kallas Turfarahultet, enligt sägnen skall här ha bott en snapphane vid namn Ture Fare. Stigen som går tvärs över området från Stavershult till Brändehag kallas också Snapphanestigen. Denna stig utgör numera en del av Skåneleden.

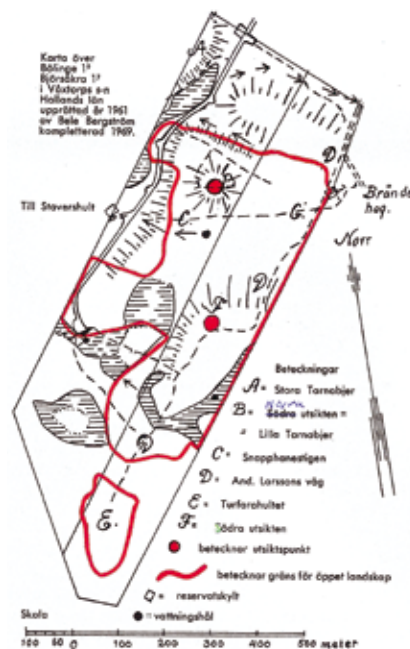
Skötselprinciper.

På 1950- och 60-talen var det problem att skaffa betesdjur. Det var då mycket arbetskrävande och dyrt att hålla området öppet. Frågan om föreningen inte hade tagit på sig för mycket arbete väcktes och det diskuterades t.o.m. att sälja området.

1966 avsattes Björsåkra-Bölinge som naturreservat och då löstes de ekonomiska problemen genom att kostnaderna för naturvårdsarbetet bekostas av länsstyrelsens vårdanslag.

Bokskogen och blandlövskogen lämnas numera för helt fri utveckling medan heden betas större delen av året. För att efterlikna den gamla skötseln och bevara heden bränns den med några års mellanrum. Ett problem är att vissa delar av heden är bevuxna med örnbräken som hotar att kväva ljungen och gräsväxten. Reservatet, som genomkorsas av flera stigar, är ett ypperligt strövområde. Från de två utsiktspunkterna (se kartan) har man en fin vy över heden och vid fint väder ut mot kusten. På hösten är det ofta god tillgång på bär.

Det är lätt att besöka reservatet. Från väg 24 Laholm - Hässleholm, söder om Våxtorp vid Nordanå vägskaal, viker man åt höger mot Lärkeröd. Efter 150 meter tar man en mindre väg åt väns-

Karta upprättad 1961 o kompletterad 1969

ter mot Bölinge och följer skyltningen mot "naturreservat". Från vägskalet vid 24:an till reservatet är det ca fyra kilometer. Vid reservatsgränsen finns det en parkeringsplats, sedan är det bara att gå. Lycka till.

Åke Andersson

Program 2010

Hylte, Södra Halland, Halmstad, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka

Det händer massor av saker i Halland! Och för att få plats här så har vi kortat ner beskrivningarna. Vill ni veta mer så kolla i kretsens program eller ring kontaktpersonen. Fullständigt program finns på länsförbundets hemsida samt på respektive krets.

Tänk på att ta med fika och klä er för vandringar i skog och mark.

Slutet av mars eller början på april

Naturvårdsbränning i Skummeslöv

När vädret tillåter bränns hedområden i Skummeslövstrand. Är du intresserad kontakta Margareta Lindgren 0430-630 44

Lördag 10 april 14.00

Fagning/vandring på Betty's äng

Samling: Skattagårds naturreservat i Sörby. Se skylt i Sörby mellan Vessigebro och Årstad. Kontakt: John Öder 0346-206 91 och Lena Berglund 0346-971 99.

Lördag 17 april 14.00

Röjning på Möllegårds brink

Kretsen har diverse redskap men tag gärna med egna. Samling på parkeringen, ca. 1 km från Vessigebro mot Ullared. Kontakt: Margareta Bengtsson 0346-205 23 eller John Öder 0346-206 91.

Söndag 18 april 06.00

Orrspel

Tidig orrmorgon bland orrar, tranor och andra skogsfåglar. Samling Tropikcenter 06.00 Kontakt: Anders Wirdheim 0705-13 75 76.

Söndag 18 april 08.00

Vårfåglar på Vallda Sandö

Ta med kikare och fika och följ med Rolf Persson 0300-633 51. Samling. 08.00 vid reservatparkeringen.

Miljövänliga dagen

Årets tema är att byta kläder.

Lördag 24 april 10.00 – 15.00

Klädbyttardag med miljövänlig återvinning i IOGT-lokalen, Falkenberg.

Kontakt: Lotta Schmidt 0346-506 00 och Lena Berglund 0436-971 99.

Lördag 24 april 10.00 – 13.00

Fjärilsvandring på Getterön

och bildvisningar med Randi Ekeborg.

Samling på naturum Getterön.

Kontakt: Karin Ekeborg 0706-50 22 35

Lördag 24 april 10.00

Livet i vattnet

Mattias Lindström guidar om Fylleåns liv vid föreningens fastighet Björkelund. Samling på gårdsplanen 10.00 eller för samäkning 09.30 vid f.d. Tropikcenter.

Kontakt: Hans Lindqvist 0733-72 30 59

Söndag 25 april 09.00 – 15.30

Länsstämma i Unnaryd

Se annons på tidningens baksida

Lördagen 1 maj 10.00 – 12.00

Vi "majar" i backsippsbacken

Birgitta Rödström visar och berättar. Samling vid Valinge kyrka. För samäkning från Varberg: samling vid parkeringen norr om järnvägsstationen 09.30. Glöm inte majgodiset. Kontakt: Birgitta Flysjö 0702-82 15 10 eller Birgitta Rödström 0706-67 71 59

Söndag 2 maj 09.00 – 16.00

Skärfläckans dag på naturum Getterön

Bildföredrag med Brutus Östling och utställning med "Fågeltegrafferna"

Kontakt: Kjell Andersson 0340-830 55 eller Karin Ekeborg 0706-50 22 35

Måndag 3 maj 18.30

Ärekärrslunden när gulsippor blommar

Ulla Åshede 0300-296 19 och Jan Kuylensstierna leder vandringen i Sandsjöbacka naturreservat. Samling 18.30 på parkeringen som nås från väg 158, avfart Brottkärrsmotet eller Lindomemotet och vidare mot Ärekärr.

Onsdag 5 maj 18.00

Blommande sköna dalar

Möt våren i Hörddalen. Guidar gör Jan Johansson 0708-66 98 64 och Ulla Åshede. Samling 18.00 på parkeringen Kungsbacka Golfklubb, Hamra.

Söndag 9 maj 14.00

Vårvandring på Grimsholmen

Vi tittar bl. på medicinalväxter. Samling på parkeringen vid reservatet. Kontakt: Karl-Uno Andersson 0346-513 90 och Alice Berglund 0346-819 93.

Söndag 9 maj 13.45

Geologiskt besök i Glasberget

Vi letar efter bergskrystaller under ledning av Åsa Holmberg från Naturhistoriska Museet i Göteborg. Samling 13.45 vid Varlakiosken för samäkning. Kontakt: Birgitta Lundin 0709-17 47 42

Torsdag 13 maj 09.00

Naturvandring i Ränneslöv längs Smedjeån

Soldalsvägen 1 Ränneslöv. Samäkning från Tivolitorget 08.40.

Besök hos Anders Ölund för en presentation av hans träarbete. Kontakt: Rolf Andersson, 0430-22567 eller 0706-89 93 55

Lördag 15 maj 9.00-12.00

Växtloppis konsumtorget, Hyltebruk

Kontakt: Karin Fagnäs 0345-109 65, Inger Silvasti 0345-108 01, Maarit Klein 0345-172 75, Renate Albrecht 0345-104 51 och Elisabeth Åqvist 0345-713 20.

Söndag 16 maj 08.00

Fågelsång på åsen

Samling vid parkeringen i naturreservatet Osbecks bokskogar. Samäkning från Tivolitorget 07.30. Naturguiden HG Karlsson 0707-73 03 55 leder vandringen.

Onsdag 19 maj 17.00 – 19.00

På spaning efter vårens blomster

med naturguiden Birgitta Rödström.

Samling vid naturum Getterön.

Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89.

Lördag 22 maj 10.15

Vårfloran på Yttra Berg

nära Gällared. Anita Skantzé och Mattias Johansson guidar oss. Skyltat från väg 153 öster om Ullared. Samäkning 09.30 från Falkenbergs järnvägsstation. Kontakt: Karl-Uno Andersson 0346-513 90 och Anita Skantzé 0346-340 43.

Lördag 22 maj 13.00 – 15.00

Nyiken på livet i strandkanten

Upptäcktsfärd för barn och vuxna på Getterön med Birgitta Rödström. Samling på parkeringen vid 5:e vik, Getterön.

Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89.

Söndag 23 maj 08.00 – 12.00

Vårens fågelserenad

Sångfåglar i Åkulla bokskogar med fågelguiden Lars O Hellsborn. Samling vid naturum Getterön 08.00. Kontakt: Linda Eklund, 0703-92 53 89 eller Lars O Hellsborn 0706-53 49 88.

Söndag 23 maj 11.00 – 13.00

Vårblommor i Hyltebruk

Vid södra infarten till Hyltebruk finns ett artrikt och blomsterrikt område med ca 300 olika kärlväxter. Samling vid P-platsen utanför Konsum i Hyltebruk. Guide är Semir Maslo 0371-326 30

Lördag 29 maj 10.00

Ängens och hedens insekter

Insektsexperten Krister Larsson guidar på Naturskyddsföreningens fastighet Björkelund. Samling på gårdsplanen 10.00 eller för samäkning 09.30 vid f.d. Tropikcenter.

Kontakt: Stefan Anderson 035-22 13 39

Söndag 30 maj 10.00

Sinanders kulle.

Samling vid Valinge kyrka.

För samäkning från Varberg: samling på parkeringen norr om järnvägsstationen 09.30.

Kontakt: Bruno Toftgård 035-362 04 eller Karin Ekeborg 0706-50 22 35.

Måndag 31 maj 18.00

Tor Nitzelius trädgård i Fladalt

18.00 vid Fladalts gamla skola. Vi tittar på exotiska växter och en stor samling rhododendron. Samåkning från Tivolitorget 17.30. Medtag fika. Kontakt: Tommy Westdahl 0430-311 11.

Torsdagen 3 juni 18.00

Ett ryck för Hallands landskapsblomma
I ett nedlagt grustag i Åled rycker vi upp trädplanter för att gynna vår landskapsblomma. Ta med arbetshandskar. För samåkning, samling 18.00 vid f.d. Tropikcenter i Halmstad. Kontakt: Bruno Toftgård 035-362 04

Torsdag 3 juni. 17.00

Blommande ginst och sällsynta fjärilar

vid naturreservatet Övragårds P-plats i södra delen. Samåkning från Tivolitorget 16.30. Guide är Krister Larsson. Kontakt: Kerstin Seger 0430-174 32

Naturnatta

Lördag 5 juni 19.00

Möt nattens väsen

Trivselkväll på naturum Getterön. Hela kvällen till midnatt, beror lite på vädret
Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89.

Lördag 5 juni kl. 20.00

Naturnatta i Långasand

Naturstig med frågor. Medtag förtäring till grillning. Samling på parkeringen vid Långasandsvägen, närmast havet.
Kontakt: Lotta Schmidt 0346-506 00.

Lördag 5 juni 20.00

Ljud i natten!

Vi firar Världsmiljödagen / Naturnatta med öppet hus från 20.00 på Hökhult. Vi bjuder på våfflor och vid 23-tiden vandrar vi ut och lyssnar på nattens ljud i skogen. Kontakt: Kerstin Seger 0430-174 32

Lördag 5 juni 07.00

Fåglar på Björkelund

Samling vid f.d. Tropikcenter 06.30 eller kom direkt till Björkelund 07.00. Kontakt: Anders Wirdheim 0705-13 75 76 .

Tisdag 6 juli 17.00 – 19.00

Sommarens blomstervandring

På spaning efter sommarens blomster med naturguiden Birgitta Rödström. Samling vid naturum Getterön.
Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89.

Tisdag 8 juni 18.30

Guidning av Vargaslätten, Simlångsdalen

Samling vid grinden 18.30. Anmälan är obligatorisk och sker till Helena Björklund 035-12 65 34, max antal deltagare är 25.

Onsdag 9 juni 18.30

Vandring bland klappersten och strandkärr vid Näsbokrok

Vandring med Jan Kuylenstierna 0730-63 00 49 i lätt men delvis blöt terräng. Samling 18.30 på reservatparkeringen.

Onsdag 16 juni 18.30 – 20.30

Cecilias trädgård, Tvååker

För samåkning: samling på parkeringen norr om järnvägsstationen 18.00

Kontakt: Birgitta Flysjö. 0702-82 15 10

Onsdag 16 juni 18.00

Frodiga strandängar vid Fjäreahals

Betade strandängar har en speciell flora. Jan Johansson 0708-66 98 64 och Ulla Åshede leder vandringen. Samling 18.00 på parkeringen vid Råö.

Vilda blommornas dag

Se annons i Hallands Nyheter.

Söndag 20 juni 10.00

Vilda blommornas dag

Samling 10.00 på Hästtorget. Vi gör en stadsvandring under ledning av Sven Erik Jönsson och Lars-Erik Magnusson 0705-40 73 53

Söndag 20 juni 18.00

Vilt och tamt

Naturen kring Tjolöholms slott är en blandning av park och naturområde. Som en del i De Vilda Blommornas dag guidar Jan Johansson 0708-66 98 64. Samling 18.00 på parkeringen vid Manegen, Tjolöholm.

Söndag 20 juni 9.00

De vilda blommornas dag

hos Margit Andersson, Lidhult, Kinnared
Guider är Semir Maslo 0371-326 30 och Bengt Johansson.
Samling 09.00 vid ICA-butiken i Kinnared.

Söndag 20 juni 10.00

Botanisk vandring i Åskhult

Vandring med Jan Kuylenstierna 0730-63 00 49. Samling. 10.00 på bytorget.

Onsdag 23 juni 18.00

Särö Västerskog

Vandring vid strand och i skog, bland pelartallar, gammelekar och idegranar med Jan Kuylenstierna 0730-63 00 49 Samling 18.00 på reservatparkeringen.

Onsdag 30 juni kl. 20.00

Kvällsvandring vid Suseån

Vandring vid Suseåns mynning. Samling på parkeringen på södra sidan av mynningen.
Kontakt: Karl-Uno Andersson 0346-513 90.

Torsdag 1 juli 18.30

Stadsparksvandring

Samling 18.30 vid Lingårdens parkering. Peter Gaunitz, som designat den nya stadsparken, och parkchef Stefan Persson guidar i blomsterprakten. Ansvarig Sven Erik Jönsson 0430-250 06

Söndag 4 juli 14.00 – 16.00

Orkidevandring i Vadkärr

Samling vid Veddige kyrka 13.45. För samåkning från Varberg: samling vid parkeringen norr om järnvägsstationen 13.15. Kontakt: Inger Wennerlund 0340-388 78.

Söndag 18 juli 10.00 – 13.00

Vad flyger i luften på Årnäshalvön

Fåglar och fjärilar med Randi Ekeborg och Karin Ekeborg. Samling på parkeringen på Årnäshalvön, ute vid naturreservatet.
Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89 eller Karin Ekeborg 0706-50 22 35

Torsdag 22 juli 17.00

Liekurs vid Jansbergs hembygdspark

Ta med egen lie, om du har, och fika.
Kontakt: Bertil Holmén 0345-130 12

Söndag 25 juli 14.00

Besök på Penttis ö

Båttur och besök på kretsens egna ö i Tjärnesjön. Ta gärna med kanot och flytväst. Samling vid Gällareds kyrka 13.45. Samåkning från parkeringen vid ICA Kvantum i Falkenberg 13.10.
Kontakt: Bengt Hackberg 0702-12 11 97 eller Per Sjövall 0346-508 14.

Måndag 26 juli 18.30

Allarp, Skummeslövsstrand – grön korridor eller villabebyggelse?

18.30 vid Allarp (Hedhusvägen efter 90° kröken, längs väggkanten). Samåkning från Tivolitorget.18.00. Krister Larsson guidar
Kontakt: Sven Erik Jönsson 0430-250 06 eller Lars-Erik Magnusson 0705-40 73 53

Tisdag 27 juli 18.30

Mångfaldens återkomst

Vallbergavägen på stranden. Vi vandrar på heden och får reda på vad som gjorts inom strandhedsprojektet. Kontakt: Margareta Lindgren 0430-630 44

Lördag 31 juli 10.00 – 13.00

Fjärilar på Getterön

med Randi Ekeborg som guide.
Samling vid naturum Getterön. Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89 eller Karin Ekeborg 0706-50 22 35

Söndag 1 augusti 09.00 – 13.00

Elfiske och föreläsning om Himleåns utveckling

Samling: Göingegården vid Himleån, ta med stövlar. Kontakt: Lars-Göran Pärklint, fiskevårdskonsulent 0708-98 47 83 eller Karin Ekeborg 0706-50 22 35

Måndag 2 augusti 18.00

Vallda Sandö - kushed och saltäng

Under en bitvis något krävande vandring (stövlar rekommenderas) ser vi typiska växter för en nordhalländsk strand och kushed. Guider är Jan Johansson 0708-66 98 64 och Ulla Åshede. Samling. 18.00 på parkeringen, Vallda Sandö.

Ängens dag

Lördag 7 augusti 10.00

Slätter på ängarna i Bökeberg, Femsjö

Liar, räfsor finns att låna. Slättergruppen Bökeberg: Mattias Lindström 0730-51 64 23 och Nils Olof Petersson 035-18 46 91

Lördag 7 augusti 10.00-13.00

Slätter på Bettys Äng i Sörby

Kretsen har några redskap, t.ex. liar, men medtag egen lie, räfsa, grep samt arbetshandskar, om du har. Samling: Skattagårds naturreservat i Sörby. Se skylt i Sörby mellan Vessigebro och Årstad. Kontakt: Margareta Bengtsson 0346-205 23.

Söndag 8 augusti 14.00

Ljungen blommar

Samling på P-platsen i Björsåkra-Bölinge naturreservat Samåkning från Tivolitorget 13.30. Guide är Lars-Erik Magnusson 0705-40 73 53 o Sven Erik Jönsson 0430-250 06

Lördag 14 augusti 14.00

100 sorters äpplen

Hos Sven Erik Jönsson vid växtshopen i Mellbystrand. Ansvarig: Lars Schale 0430-311 18 eller 0705-81 11 85

Utflykt för alla kretsar

Söndag 15 augusti 07.30 - 20.00

Florän i Göteborgs norra skärgård

Erik Ljungstrand från Botaniska Föreningen i Göteborg leder utflykten via Öckerö, Hönö och Hålsö till den botaniskt intressanta ön Rörö i Göteborgs norra skärgård. Ta med matsäck för hela dagen.

Buss från Laholm Tivolitorget 07.30,

Halmstad Eurostop 08.00,

Falkenberg Mc Donalds 08.30,

Varberg N Rasta 09.00,

Sandsjöbacka rastplats 09.30,

Lilla Varholmen (färjeläget) 10.30.

Åter Lilla Varholmen 18.00 för bussresa hem.

Avgift 200 kr.

Anmälan senast 2 augusti till Lars-Erik Magnusson 035-401 54 eller 0705-40 73 53.

Fredag 20 augusti 20.00

Fladdermöss, teori och praktik i sensommarkvällen

Experterna Anders Nilsson och Leif Lithander från Göteborgs Naturhistoriska museum ger oss kunskap om fladdermössen.

Samling 20.00 i naturum, Fjärås Bräcka

Kontakt : Birgitta Lundin 0709-17 47 42

Lördag 21 augusti 14.00

Vandring vid Hjärtaredsån

Vandring utefter nedre delen av Hjärtareds ån. Samling: Väg 153 väster om Ullared, ta av mot Svarträ, se skylt, ca. 1 km. Samåkning från ICA Kvantum i Falkenberg 13.20. Kontakt: Anna-Carina Ericson 0346-360 81.

Söndag 22 augusti 14.00

Naturskogens hemligheter

Samling P-platsen i Göstorps skog. Samåkning från Tivolitorget 13.30. Naturguiden HG Karlsson 0707-73 03 55 leder oss på den längre naturstigen genom reservatets vilda skogar.

Onsdag 25 augusti 17.00 – 19.00

På spaning efter sensommarens blomster

med naturguiden Birgitta Rödström.

Samling naturum Getterön.

Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89 eller

Birgitta Rödström 0706-67 71 59

Lördag 4 september 10.00

Slätter på Björkelund

Den årliga slättern på Hallands Naturskyddsförenings fastighet Björkelund. Vi bjuder på enkel förtäring.

För samåkning samling 09.30 vid f.d. Tropikcenter. Kontakt: Ebba Werner 035-17 56 82

Lördag 4 september 10.00

Barrnaturskog i det nya reservatet Skoga

Vi vandrar i stiglöst land bland 250-åriga tallar med Jan Kuylensstierna 0730-63 00 49 Samling 10.00 vid Idala kyrka. (Om du kommer från Västgötasidan ring guiden för vägbeskrivning.)

Söndag 5 september 10.00

Svampens dag

Svamputflykt där vi letar och artbestämmer svamp.

Kontakt: Anders Tullander 0371-400 10.

Samling vid hembygdsgården Lugnet,

Drängsered, Inge Karlsson 0345-310 52

Onsdagen 8 september 18.30-20.00

Höstens serenad

Ingmar Skogar kåserar fritt till sitt bildspel på naturum Getterön.

Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89

Söndag 12 september 14.00

Svampar på Björkelund

Svampexkursion om ätliga och oätliga svampar med svampkonsulent Alice Berglund.

Kontakt: Stefan Anderson 035-22 13 39

Söndag 12 september 10.00

Svampar vid Stättared

Svampkännare Sven Dahlbom guidar oss. Samling 10.00 vid p-platsen innan Stättareds gård. Samåkning för den som vill från Frillesås kyrka 09.30

Kontakt: Jan Johansson 0708-66 98 64

Söndag 12 september 09.30-12.00

Nyfiken på mossor

Cykelutflykt för barn och vuxna till Bläshammar. Vi tittar på mossor och annat trevligt med naturguiden Birgitta Rödström. Samling vid naturum Getterön. 09.30. Bilburna kan möta upp på parkeringen vid Bläshammar skola 10.00.

Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89 eller Birgitta Flysjö 0702-82 15 10

Lördag 18 september 14.00

Svampexkursion

Vi går på svampjakt i skogarna runt Asige Samling vid Asige bygdegård, mitt emot kyrkan 14.00. Kontakt: Alice Berglund 0346-819 93 och Bent Hackberg 0702-12 11 97

Söndag 19 september 10.00 – 8.00

Den årliga svamputställningen

på Sandbolet i Asige. Kontakt: Roland och Berit Alexandersson 0346-421 00.

Söndag 26 september 07.00

Fågelflyttning på Münster

Följ med till den gamla lotsutkiken där sparvhökar, duvor och finkar drar förbi.

Kontakt: Rolf Persson 0300-633 51.

Samling 07.00 vid Färgladan Mariedal.

Söndag 3 oktober 14.00 – 17.00

Alternativ skogsskötsel

Nya tankar om skogsskötsel. Diskutera på plats vid fältbesök. Samling vid Sjönevads gästis. Kontakt: John Öder 0346-206 91.

Miljövänliga veckan

vecka 40, 4 – 10 oktober. Temat i år är ”Gröna matval - på restaurang och storkök”.

Varberg

Program kommer senare bl.a. på hemsidan.

Kontakt: Birgitta Flysjö 0702-82 15 10

Halmstad

Vill ni vara med eller bara är nyfiken på vårt arbete kan ni kontakta Helena Westerberg 070-247 69 66 och Helena Björklund 035-12 65 34

Södra Halland

Vallåsens värdshus i samarbete med FOBO

Kontakt: Kerstin Seger 0430-174 32

Söndag 7 november 16.00

Jubileumsfest

Jubileumsfest på Ekholmen i Vessigebro.

Anmälan senast den 29 oktober till

Margareta Bengtsson 0346-205 23.

Tisdag 9 november 19.30

Vinprovning med ekologiska viner med Lars Fagerberg

Antalet platser är begränsat. Avgift per person: 300 kronor.

Anmälan senast 2010-10-18

Kontakt: Helena Westberg 0702-47 69 66

Onsdag 1 december

Grötkväll i Hökhult

Kontakt: Kerstin Seger 0430-174 32

Söndag 5 december 10.00-16.00

Julmarknad på naturum Getterön

Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89

Söndag 5 december 17.00

Glöggräff

Vi träffas och trivs. Kretsen bjuder på adventsfika på Studieförbundet i Falkenberg, hörnet Holgersgatan – Sandgatan.

Kontakt: Alice Berglund 0346-819 93

Guidade vandringar

Följ med till våra naturreservat! Gratis och hälsosamt

Länsstyrelsen i Halland satsar även i år på vandringar med naturguider i våra naturreservat. På programmet finns en härlig blandning av mer än 100 promenader spridda över hela länet. Vandringarna är gratis och tanken är att fler hallänningar och turister ska upptäcka våra fina naturreservat. Det finns speciella turer som passar barnfamiljen, t ex vandringar då man kommer att stöta på olika naturväsen och historiska figurer.

Alla vandringar finns med i broschyren "Guidade vandringar i Hallands natur- och kulturresevat". Den kommer att finnas på våra turistbyråer, länsstyrelsen och bibliotek. Vandringarna läggs även in på kommunernas kalendarier och inte minst på Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/halland/amen/naturvard.

Välkommen ut!

HG Karlsson, samordnare för vandringarna

Kalendarium 2010

Mars

- Sön 21 kl 07.00 Västra Getterön, Gubbanäs, Varberg
Sön 28 kl 14.00 Bollaltebygget, Laholm

April

- Sön 4 kl 08.00 Getterön, Varberg
Sön 11 kl 08.30 Utterås, Varberg
Sön 18 kl 08.00 Vallda Sandö, Kungsbacka
Sön 18 kl 14.00 Skipås, Falkenberg
Mån 19 kl 18.00 Yttra Berg, Falkenberg
Lör 24 kl 10.00 Mårås, Hylte
Lör 24 kl 10.00 Getterön, Varberg
Sön 25 kl 10.00 Tönnersa, Halmstad
Sön 25 kl 10.00 Västra Getterön, Gubbanäs, Varberg
Ons 28 kl 19.30 Åskhult, Kungsbacka
Ons 28 kl 20.00 Møllegård, Halmstad

Maj

- Sön 2 kl 09.00 Getterön, Varberg
Sön 2 kl 15.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Mån 3 kl 18.30 Sandsjöbacka, Kungsbacka
Ons 5 kl 18.00 Hördalen, Kungsbacka
Tors 6 kl 18.00 Påvadalen, Falkenberg
Lör 8 kl 09.00 Båtafjorden, Varberg
Lör 8 kl 10.00 Gårdshult, Halmstad
Sön 9 kl 11.00 Ödegårdet, Hylte
Tis 11 kl 18.30 Yttra Berg, Falkenberg
Sön 16 kl 08.00 Osbecks bokskogar, Laholm
Sön 16 kl 08.00 Getterön, Varberg
Tis 18 kl 11.00 Hördalen, Kungsbacka
Tis 18 kl 19.00 Morups tänge, Falkenberg
Ons 19 kl 13.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Lör 22 kl 10.00 Yttra Berg, Falkenberg
Lör 22 kl 11.00 Västra Getterön, Gubbanäs, Varberg
Sön 23 kl 07.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Sön 23 kl 08.00 Skogsbo, Varberg
Tis 25 kl 19.00 Haverdal, Halmstad
Lör 29 kl 14.00 Skummeslöv södra, Laholm
Sön 30 kl 10.00 Suseån-Hult, Falkenberg

Juni

- Tors 3 kl 17.00 Övragård, Laholm
Fre 4 kl 21.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Lör 5 kl 20.00 Höka, Laholm
Ons 9 kl 18.30 Näsbockrok, Kungsbacka
Sön 13 kl 08.00 Getterön, Varberg
Sön 13 kl 09.30 Virsehatt, Halmstad
Sön 13 kl 11.00 Näsbockrok, Kungsbacka
Sön 13 kl 11.00 Lintalund, Hylte
Ons 16 kl 18.00 Fjärehs-Svängehallar, Kungsbacka
Tors 17 kl 19.00 Gubbanäs, Varberg
Lör 19 kl 10.00 Stensjöstrand, Falkenberg
Sön 20 kl 10.00 Åskhult, Kungsbacka
Sön 20 kl 14.00 Yttra Berg, Falkenberg
Sön 20 kl 21.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Sön 20 kl 18.00 Tjölöholm, Kungsbacka
Mån 21 kl 20.00 Åskhult, Kungsbacka
Ons 23 kl 18.00 Särö Västerskog, Kungsbacka
Ons 23 kl 19.00 Getterön, Varberg
Ons 30 kl 18.30 Vesslunda, Falkenberg
Ons 30 kl 19.00 Getterön,

Juli

- Lör 3 kl 10.00 Stensjöstrand, Falkenberg
Tis 6 kl 18.00 Grimsholmen, Falkenberg
Ons 7 kl 19.00 Getterön, Varberg
Lör 10 kl 15.00 Haverdal, Halmstad
Lör 10 kl 11.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Sön 11 kl 08.00 Getterön, Varberg
Ons 14 kl 19.00 Getterön, Varberg
Tors 15 kl 20.00 Åskhult, Kungsbacka
Lör 17 kl 10.00 Stensjöstrand, Falkenberg
Sön 18 kl 10.00 Arnäshalvön, Varberg
Tis 20 kl 16.00 Skummeslöv södra, Laholm
Tis 20 kl 17.00 Gårdshult, Halmstad
Ons 21 kl 19.00 Getterön, Varberg
Tors 22 kl 17.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Sön 25 kl 11.00 Sjö, Hylte
Ons 28 kl 19.00 Getterön, Varberg
Tors 29 kl 11.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Lör 31 kl 10.00 Getterön, Varberg
Lör 31 kl 13.00 Yttra Berg, Falkenberg

Augusti

- Mån 2 kl 18.00 Vallda Sandö, Kungsbacka
Ons 4 kl 19.00 Getterön, Varberg
Fre 6 kl 18.00 Ödegårdet, Hylte
Sön 8 kl 11.00 Tira Öar, Hylte (SK)
Sön 8 kl 14.00 Björsåkra-Bölinge, Laholm
Mån 9 kl 18.00 Sandsjöbacka, Kungsbacka
Tis 10 kl 16.00 Skummeslöv södra, Laholm
Ons 11 kl 19.00 Getterön, Varberg
Sön 15 kl 08.00 Getterön, Varberg
Ons 18 kl 21.00 Fjärås Bräcka, Kungsbacka
Tors 19 kl 19.00 Virsehatt, Halmstad
Lör 21 kl 11.00 Enet, Halmstad
Sön 22 kl 08.00 Getterön, Varberg
Sön 22 kl 14.00 Göstors skog, Laholm
Sön 29, kl 14.00 Stensjöstrand, Falkenberg

September

- Lör 4 kl 10.00 Skoga, Kungsbacka
Sön 5 kl 14.00 Biskopstorp, Halmstad
Tis 7 kl 17.30 Hagön, Halmstad
Ons 8 kl 18.00 Lillared/Klövaberget, Halmstad
Lör 11 kl 15.00 Gullbranna, Halmstad
Sön 12 kl 11.00 Särö Västerskog, Kungsbacka
Lör 18 kl 09.00 Sandsjöbacka, Kungsbacka
Lör 18 kl 14.00 Frodeparken, Falkenberg
Sön 19 kl 07.00 Getterön, Varberg
Sön 19 kl 10.00 Näsabben, Varberg
Tors 23 kl 19.30 Åskhult, Kungsbacka
Sön 26 kl 07.00 Mönster, Kungsbacka
Sön 26 kl 08.00 Getterön, Varberg
Sön 26 kl 14.00 Skipås, Falkenberg

Oktober

- Lör 2 kl 10.00 Ullasjö, Halmstad
Sön 3 kl 14.00 Vadkärr, Varberg
Lör 9 kl 19.00 Toppbjär/Bexells stenar, Varberg

B

Sverige

Hallands
Naturskydds
förening

Porto Betalt

Foto: Bo Tengnes

Hallands Naturskyddsförening inbjuder till Länsstämma 2010

Söndagen 25 april klockan 09.00-15.30

Plats: Hembygdsparken, Bonadsmuseet i Unnaryd

Program

09.00 Välkomstfika.

09.30 Länsstämma 2010, i ladan (varma kläder).

12.00 Vildmarksbuffé i Vildmarksgymnasiets samlingskåta där lärare och elever serverar mat men även presenterar skolans inriktning: natur, jakt och fiske.

13.30 Vildmarksgymnasiets visar upp en del av sin praktiska verksamhet, alternativt guidning i Ödegårdets bokskog bland hackeör, lavar och mossor.

15.00 Kaffe och avslut

Föranmälan till lunch senast 15 april till:

Anders Tullander

Tel. 0371-40010

e-post anders.tullander@brevet.nu

Ombud

utsedda av kretsarna ombeds att anmäla sig till Tommie Fagerberg, 035-39571, e-post: tommie.fagerberg@naturskyddsforeningen.se minst 14 dagar före stämman.

Bonadsmuseum i Unnaryd. Foto: Bo Tengnes

Länsförbundet betalar ombudens resa. Kretsarna får sända ombud till stämman i förhållande till antalet registrerade medlemmar i kretsen vid årsskiftet 2009/2010 enligt följande:

100 – 199 medlemmar = 4 ombud
200 – 499 medlemmar = 5 ombud
500 – 999 medlemmar = 6 ombud
1000 eller fler = 7 ombud

Förening inom Halland, ansluten till Naturskyddsföreningen, äger rätt att sända ett ombud.

Varje ombud har en röst. Om ombudet får förhinder inträder suppleant.

Enskild medlem har yttrande- och förslagsrätt vid stämman.

Motioner

Medlem, krets eller ansluten förening kan lämna motioner till länsstämman. Motioner skall vara styrelsen tillhanda senast 21 dagar före stämman och skickas till ordföranden Tommie Fagerberg, Jordflyvägen 5, 313 50 Åled

Naturskyddsföreningen i Hylte och styrelsen i Hallands Naturskyddsförening hälsar alla medlemmar hjärtligt välkomna!